IORGU DE LA SADAGURA

sau

NEPOTU-I SALBA DRACULUI

COMEDIE ÎN TREI ACTE

PERSONAJELE:

P I TA R U L E N A C H I DAMIAN

IORGU, nepotul lui Damian

SULGERUL GÂNGU

COMISUL AGAMEMNON

K I U la F O G L U

Z O I Ţ A, femeia lui Kiulafoglu

GAHIŢA R O S M A R I N O V I C I

Baron von KLEINE SCHWABE

I Ţ I C, zaraf

U N P R I E te N

I F T I M I, fecior al lui Damian

MUZICA N Ţ I, Ş A R L AŢA N I.

S L U J I T O R I, P R I E te N I.

S A te N I, la U TA R I

DAMIAN, de 55 ani, poartă haine largi:

antereu, brâu, blană şi căciulă brumărie.

Scenele pe petrec în Moldova.

Actul I se petrece la moşia pitarului Enachi Damian.

GÂNGU, de 50 ani, poartă asemene costum ca pitarul Damian.

P R I E te N I I, de deosebite vârste, sunt îmbrăcaţi ca boierii provinciali.

K I U la F O G L U, de 45 ani, poartă ochelari, cravată albă, jiletcă galbenă, surtuc lung şi fes roşu mare pe cap.

Z O I Ţ A, de 22 ani, este simplu îmbrăcată.

G A H I Ţ A R O S M A R I N O V I C I, de 40 ani, poartă toaletă pretenţioasă şi ridicolă: beretă cu pene, rochie umflată de culoare vie şi evantai.

Umerele şi braţele ei sunt goale, obrazul dres cu roşu şi împestriţat cu benghiuri.

K L E I N E SCHWABE e un neamţ sărac, de 35 de ani.

Vasile Alecsandri 208

ACTUL I

Teatrul reprezintă o odaie mobilată după moda veche în provincie: un pat lung, în stânga, cu perine la perete, şi mai în fiind o sobă; uşă în fund;

altă uşă în stânga, care dă în odaia pitarului Damian; o a treia uşă în dreapta, care duce în sala de mâncare, şi o fereastră alăture.

SCENA 1

DAMIAN (intrând în fund): Să dai degrabă curcanii la bucătărie, să-i puie-n frigare... şi să spui lui Gheorghe bucătarul ca să mi-i rumenească frumos, că i-oi da bacşiş bun... (Venind în scenă.) Ah!... ziua de astăzi este cea mai norocită pentru mine!... Astăzi vine Iorgu de la

Sadagura, unde l-am trimis să-nveţe carte!... De doi ani nu l-am văzut, şi când gândesc că poate peste-un ceas am să-l strâng în braţe... parcă-mi furnică ceva prin inimă... ochii mi se păinjenesc... şi-mi vine sughiţ...

(Cu dragoste şi ştergându-şi ochii.) Iorgule! dragul moşului!... Gugulea moşului!... cât necaz a mâncat el prin ţări străine!... cât s-a strădănuit drăguţul cu învăţătura prin academiile din Sadagura!... parcă-l văd zi şi noapte cu ochii pe carte, nemâncat, nebăut şi nedorind altă n lume decât să se procopsească, după cum mi-a scris în toate răvaşele... Dragă gugule! bine zicea răposatul dascălul Icni, Dumnezeu să-l ierte, c-ai s-agjungi om mare! Să deie Domnul, fătul meu, să mi te-nalţi ca ciocârlia, şi cu tine să-ţi înalţi şi neamul!... Să deie Domnul s-ajungi şi ispravnic, pentru ca să faci stare mare!... Dar ce stau eu ca să vorbesc singur ca un nebun, când am o grămadă de trebi? Astăzi dau masă

mare prietenilor de buna venire a lui Iorgu... Am poruncit să-i facă borş cu găluştele, şi curechi cu raţă, şi mămăliguţă... că ştiu că-i plăcea pân'a nu se porni, şi le-o fi dorind ca nişte zaharicale, dragul moşului!...

Am adus înadins pe Barbu de la Iaşi, ca să-i cânte: „Frunză verde...”, pentru că pe-acolo, prin academiile din Sadagura, nu cred să mai fi auzit cântece de-a noastre de cele bătrâneşti... Măcar că şi pe-acolo or fi mozâcanţi... da geaba... n-au haz... Eu când aud ţârlâituri de cele nemţeşti, îmi vine să-i ieu cu toropala... Îţi scârţie, frate, câte două ceasuri la ureche nişte bazaconii, de nici dracul nu-i înţelege... ş-apoi zic că fac forţent... mări, ducă-se la naiba cu forţentu-le cu tot!...

SCENA II

D A M I A N, I F T I M I

I F T I M I (intrând cu sfială pe uşa din fund): Cucoane Enachi… cucoane Enachi…

DAMIAN: Ce este, prostule?

I F T I M I: Cucoane!… am dat curcanii la bucătărie…

DAMIAN: Ş-ai spus bucătarului să-i rumenească bine?

I F T I M I: Ba nu…

DAMIAN: Ce fel, ba nu?

I F T I M I: D-apoi… n-are cu ce să-i rumenească.

DAMIAN: Ce zici, măi?

I F T I M I: După ce n-ai cumpărat rumeneală din târg…

DAMIAN: Ieşi afară, dobitocule… Auzit-ai tontul!… să rumenească curcanii cu rumeneală!

I F T I M I: Ei, doar nu sunt bucătar…

DAMIAN: Hai, lipseşti şi du-te de stă la poartă ca să-mi dai de ştire când a veni Iorgu.

I F T I M I: Iaca mă duc.

DA M I A N: Aşteaptă!… Fost-ai, după cum ţi-am zis, să pofteşti la masă boierii la care te-am trimis?

Vasile Alecsandri

I F T I M I: Am fost şi la boieri şi la boieriţe…

DAMIAN: Nu cumva ai făcut iar vreo dobitocie, după obiceiul tău?

I F T I M I: Da cum, Doamne iartă-mă?… am fost pe la toţi şi le-am spus curată vorbă: M-a poftit boierul să vă poruncesc ca să veniţi la masă la domnului.

DAMIAN: Ce fel? să le porunceşti?… măi hoţule, tot pe dos ai să vorbeşti?

I F T I M I: Ei, iar m-ai apucat la sucit ca pe-un fus… Dă-mi pace să vorbesc cum pot… ce dracu'! dac-aş fi şi eu prost ca dumneata, n-aş fi un biet boier.

DAMIAN: Iar?… bată-te cucul să te bată!… Hai, du-te de te pune la pândă.

I F T I M I: Mă duc… şi cum oi vedea pe cuconaşul Iorgu…

DAMIAN: S-alergi iute să-mi dai de ştire.

I F T I M I (în parte): Mă duc la crâşmă peste drum, doar l-oi vedea mai degrabă. (Iese prin fund.)

SCENA III

DAMIAN: Mai pe dos om n-am văzut de când sunt şi, slavă

Domnului! sunt de multişor. Toate lucrurile le spune şi le face anapoda;

când îi zic să-mi aducă dulceţi, el îmi aduce ligheanul de spălat; când îi zic să-mi aducă de spălat, îmi aduce cafe. Mai deunăzi îl trimit în târg să-mi cumpere de zice parale tabac, şi el îmi aduce pipăruşi roşi…

SCENA IV

DA M I A N, G A H I TA (intrând prin fund mânicasă)

DAMIAN: Cine vine? A!… Cucoana Gahiţa Rosmarinovici!… Sărut mâna, cucoană Gahiţo.

G A H I Ţ A (dându-şi vânt cu evantaiul): Bonjour, mon cher arhon

pitar… Ian spune-mi, je vous prie, de unde-ai luat moda să trimiţi mojicii din ogradă ca să facă invitaţii în case cinstite?

DAMIAN: Ce spui, cucoană Gahiţo?… argaţii mei au făcut vreo bazaconie la dumneata în casă?… nu mă-nebuni!

G A H I Ţ A: Nu te face, mă rog, că nu ştii…

DAMIAN: De ştiu ceva, să fiu afurisit!… Da cum socoţi c-aş da eu voie să se facă acest fel de lucruri?… Mă rog, cucoană Gahiţă, nu mă socoti un om aşa făr' de ispravă, încât eu însumi să poruncesc slugilor mele ca să facă pozne în case străine… Pân'acum, slavă Domnului!

pitariul Enachi Damian n-a dat semne de nebunie, şi numele lui a fost totdeauna cinstit…

că n-ai reputaţie bună?…

zici că am trimis oamenii din ogradă?…

tocmai pe el l-ai găsit mai cu cap pentru ca să-mi facă invitaţie?

G A H I Ţ A: Da' cine-ţi vorbeşte de nebunie şi pozne?… Cine-ţi zice

DAMIAN: Apoi dacă am respuntaţie bună, cum o chemi dumneata… ce

G A H I TA: Da' n-ai trimis pe Iftimi să mă poftească la masă?… şi

DAMIAN: Da ce ţi-a făcut? pentru numele lui Dumnezeu! ce-i înghitaţia ceea?

G A H I Ţ A: Nici invitaţie nu ştii ce înseamnă?… Elei! mon cher arhon pitar, tare eşti arriéré.

DAMIAN: Ce sunt?… nerel? Mări, ce vorbe sunt aceste?

Ha, ha, ha... Auzi, înghitaţie, nerel, bonjur?... Auzi parascovenii pocite?... Nu cumva, soro dragă, s-a mutat ţara Moldovei din loc?... Nu cumva suntem franţuzi, nemţi, jidovi?... şi noi, ca nişte proşti, ne credem tot moldoveni!... Ha, ha, ha, nerel, înghitaţie!...

G A H I Ţ A: Dumneata râzi, pentru că nu te-ai adăpat de delicateţea, de eleganţa şi de sublimitatea limbii franceze.

DA M I A N: Ce să fac?... Să mă adăp?... Trebuie să ştii, cucoană dragă, că numai vitele s-adapă, dar oamenii beau... şi să mă ferească

Dumnezeu de cateţie, de ganţ şi de bibilitatea dumitale!... Când mi-i sete, eu beau vin de Cotnar şi de Odobeşti; beau vin de cel moldovenesc curat, iar nu ganţuri, nici bibilităţii... Aşa să ştii.

G A H I Ţ A: Îi superfluu să mai cozarisim împreună asupra acestui suget, pentru că nu ne înţelegem.

DA M I A N: Superfliur sau nesuperfliur... nu ştiu... dar că nu te înţeleg?... asta-i adevărat... şi mă pot jura pe cei patruzeci de sfinţi părinţi de pricep ceva din toate cimiliturile câte le înşiraţi dumneavoastră, işti de vremea nouă, care vă ziceţi... cum, Doamne iartă-mă?...

civirasilisiţi... Ha!... civirasalisiţi; dumneavoastră, ipochimene alese, cărora vă este ruşine a trăi şi a grăi ca părinţii voştri; dumneavoastră, oameni procopsiţi şi mai ales pricopsiţi, care vă faceţi momiţele altora, împrumutând de la străini numai cele rele, nemaiputând trăi decât cu bonjur, cu blamange şi cu parte, marle cheschevu; şi cărora, în sfârşit, vă e ruşine să fiţi moldoveni curaţi, români get-beget... (În parte.) De mi-a veni şi Iorgu cu superfliururi, îl ciomăgesc.

G A H I Ţ A: Cucoane Enachi... n-am venit în casa dumitale pentru ca să mă ofansariseşti... şi dar te poftesc să-ţi mai ţii gura, c-apoi...

DAMIAN: C-apoi poate mi-i cere duel?... Atât ar mai trebui... să iasă şi femeile la duel!... c-apoi s-a pricopsit de tot biata Moldovă!

(Cu blândeţe.) Ian ascultă-mă, dragă cucoană Gahiţă... nu te mânia...

eu te-am văzut mititică cât o şchioapă ş-am fost bun prieten cu tatăl dumitale şi cu bărbatul dumitale, Dumnezeu să-i ierte!... În urmare, mi se poate trece câte le zic. În vremea mea, dragă cucoană Gahiţă, bătrânii aveau voie să grăiască ce le plăcea, pentru că pe-atunci

tot omul cu părul alb era cinstit... şi cred că străinii nu ne-au stricat încă toate obiceiurile cele bune.

G A H I Ţ A: Departe de a ni le strica, arhon pitar, străinii ni le-au adus în perfecţie.

DAMIAN: În ce, mă rog?

G A H I Ţ A: În gradul civilizaţiei care domneşte astăzi în Europa.

DAMIAN: Unde?...

G A H I Ţ A: Aici în provincie nu poţi judeca reformaţia care s-a introdus în ţară; dar du-te, je vous prie, în capitalie; du-te de vezi magaziile lui monsiu Miculi; du-te de vezi paveua cea nouă...

DAMIAN (în parte): Ba că chiar! hodoronc-tronc.

G A H I Ţ A: Du-te de te întâlneşte cu cavalerii de acolo... şi să admirezi amabilitatea lor... să-i auzi ce complimente delicate îţi fac;

Iar nu cum faceţi dumneavoastră, care vă slujiţi de cuvinte groase şi ziceţi fiecărui lucru pe nume, fără a vă închietarisi de urechile damelor!...

Du-te... intră în saloanele briliante, unde ard sute de bugii, iar nu lumânări de seu ca pe-aici... du-te de vezi oglinzile acele mari care îţi reflectărisesc tot trupul... canapelele acele elastice care te saltă cu plăcere, iar nu scaune de lemn ce-ţi intră în oase... Du-te mai ales de vezi damele acele educarisite, care stau toată ziua la oglindă de-şi împodobesc graţiile figurii şi ale trupului, iar nu ca pe la noi, să meargă la bucătărie şi la spălătorie, ca să-şi feştelească rochia şi degetele. Du-te de le vezi toate acele, ş-apoi mi-i zice dacă influenţa străinilor ne-au stricat mintea sau dacă ne-au developat-o.

DA M I A N: Vel-Lopată?... Destui!... Am înţeles. (În parte.) Săracă limbă!... de te-or fi sucind şi pe-acolo tot aşa, apoi te-ai sfinţit! eşti bună de pus la zvântat în pod. (Tare.) Cucoană Gahiţă! ai toate dreptăţile, şi eu sunt un nătărău!... te mulţumeşti cu atâta?

G A H I Ţ A: Fie... îţi dau pardon.

DA M I A N: Foarte mulţumesc. (În parte.) De mi-a veni şi Iorgu în doaga ei, îl trimit la Golia.

SCENA V

DA M I A N, G A H I TA, G N G U (venind din fund)

GÂNGU (vorbind tare ca un surd): Ei, măi Enachi!... adevărat că vine astăzi Iorgu de la Sadagura?

G A H I Ţ A (în parte): Carnacsî! că m-au speriat... quel manant!

GÂNGU: Mi-a spus-o azi Inimi, când a venit să mă poftească…

Când ai şti cât îi de veselă Marghioliţa, fiică-mea, că-i vine logodnicul?…

parcă are argint viu într-însa… Sare prin casă, frate, şi jioacă drăgaica ca o nebună!… Măi, măi, măi!… Ce-s fetele este!… cum le pomeneşti

de bărbat, îţi sar în cap de bucurie… Marghioliţa, cât pe ce era să mă gâtuie…

G A H I Ţ A (în parte): Of! nu pot să sufăr surdul ista… răcneşte parc-ar fi toţi surzi ca dânsul.

GÂNGU (către Gahiţa): Aud?… bunătatea matale… eu sunt

G A H I Ţ A: Nu te-am întrebat cum te afli.

sănătos… da mata?

GÂNGU: Eşti sănătoasă?… îmi pare foarte bine… Vezi mata, dragă… sănătatea-i ca o iapă albă… cum trece dealul, nu se mai vede.

GAHIŢA (în parte): Auzi vorbe de provincie!

GÂNGU: Să te păzeşti, dragă cucoană Gahiţă, pentru că, la vârsta noastră, cataroile sunt foarte şugubeţe.

G A H I Ţ A (mânioasă): Cine ţi-a spus dumitale că am cataroi?…

GÂNGU: Precum zici foarte bine… ele deodată, nitam-nisam, te trântesc alivanta plăcinta-n groapă… mai ales la vârsta noastră.

DAMIAN (în parte, râzând): Alta-i zice, alta-i răspunde… are haz.

G A H I Ţ A (apropiindu-se de Gângu şi strigându-i tare la ureche):

N-auzi, surdule?… ţine-ţi vorbele-n gură şi nu te obrăznici mai mult…

GÂNGU: Ei!… aud!… ce strigi aşa tare?… că doar nu-s surd.

GAHIŢA (în parte): Îmi vine nu ştiu ce să-i fac… Quel manant, oh ciel!

GÂNGU: Măi Enachi! ce are Rosmarinovicioaia, de-mi zice că mă obrăznicesc?…

DAMIAN (tare): Ce-o năpăstuieşti şi tu de-i zici că pătimeşte de cataroi ca babele?

GÂNGU: D-apoi n-a spus-o ea singură mai dinioare?… ce dracul, doar aud bine… mi-s…

GAHIŢA: Destul, je vous prie, cu astfel de vorbe, c-apoi mă-nchin cu plecăciune.

GÂNGU: Bine-ai face, bine-ai face cucoană Gahiţo… Ceaiul de soc, după cum zici, îi tare folositor pentru cataroi; dar socot că floarea teiului îi şi mai bună… Întreabă, dacă nu mă crezi, pe baba Angheluşa, ştii… cea care face dresuri de obraz… o cunoşti…

G A H I Ţ A (lui Damian): Mon cher arhon pitar, se vede că doreşti ca să ies din casa dumitale, de vreme ce siuportăriseşti o astfel de infamie.

(Se pune pe un jilţ în dreapta, mânioasă.)

GÂNGU (Gahiţei): Aud?… Grăsimea de gâscă îţi pare mai bună?

DA M I A N (trăgând deoparte pe Gângu): Taci, măi Gângule… nu vezi că cucoana Gahiţa-i damă de moda nouă, care, cu cât îmbătrâneşte, se socoate mai tânără?… Ce dracu-i vorbeşti tot de leacuri?

GÂNGU (râzând): Ba zău?… Iaca dracul!… şi poate mai gândeşte la măritiş?

DAMIAN: Mai ştii pozna?

GÂNGU (râzând): Da bine, măi Enachi, dacă le-a veni în cap babelor să se mărite… ce-or face fetele?… de pildă: Marghioliţa mea?

DAMIAN: Pentru dânsa nu-i nicio grijă… Ştii c-am hotărât amândoi s-o dăm după Iorgu…

GÂNGU: Şi când jucăm la nuntă?

DAMIAN: Într-o săptămână.

GÂNGU: Işala!

GAHIŢA (în parte): Carnacsî! iar m-au speriat… parcă l-au umflat

Rusaliile.

(Se aud paşi la uşa din fund.)

SCENA VI

D A M I A N, G N G U, G A H I Ţ.A. P R I E te N I

UN PRIETEN: Las pe noi, vere Enachi… dacă-i treaba pe-nghite – DAMIAN: Ce s-aude?… vin prietenii… Iată-i buluc!… Bine-aţi venit, prieteni buni, să vă împărtăşiţi de bucuria mea!… Astăzi soseşte Iorgu şi cred că-ţi bea cu toţii voiniceşte în sănătatea lui.

Agachi… Helbet! nu te-om da noi de ruşine.

GAHIŢA (în parte): Ian auzi-i cum vorbesc!… ş-apoi mai au curaj să critice tinerii noştri!

P R I E te nu L: Vere Enachi! scos-ai încalte vin de cel din vremea lui Han-Tatar?

GÂNGU (apropiindu-se de el): Aud? Eu sunt sănătos, slavă

Domnului! da dumneavoastră? cum o mai duceţi?

P R I E te nu L: Ce să ducem, vere Gângule?

GÂNGU: O duceţi bine?… mă bucur… Vedeţi dumneavoastră că sănătateai şugubeaţă!… când îi zici: „Sus, Gahiţo!”, îţi răspunde: „Care.

Frangoleo!” (Toţi râd, afară de Gahiţa.)

G A H I Ţ A (în parte): Iar se leagă surdul de mine… se vede că-l paşte păcatul astăzi.

DA M I A N: Da ian poftim, fraţilor… ce şedeţi în picioare? că doar nu vin turcii… Poftim de şedeţi în…

GAHIŢA (curmându-i vorba): Pe scaune.

(Toţi se pun pe divan şi pe scaune. Gângu şade în picioare.)

DAMIAN: Vere Gângule, da’ nu şezi?

GÂNGU: Ba mi-i foame, dar oi mai aştepta pân’ ce-a veni Iorgu.

P R I E te nu L: Vere Enachi… Ian mai spune-ne ceva de Iorgu…

ce-a mai făcut el pe-acolo, prin ţara Neamţului?… ce-a mai învăţat?…

trebuie să fie acum plin de az-buchi ca un stup.

DA M I A N: Mai ştiu eu, fraţilor, câte-a mai învăţat bietul copil!…

El mi-a scris că a trecut din scoarţă-n scoarţă şi Miftorloghia şi Fizolofia şi Mantemadica şi Historia!… unde să le ţin minte câte mi-a înşirat pe hârtie?

P R I E te nu L: Bre! s-o fi făcut dobă de carte ş-o fi întrecut pe răposatul dascălul Icni, Dumnezeu să-l ierte!

DAMIAN: Ce întrecut, vere!… l-a lăsat în urmă, cale de-o poştă.

(S-aud afară pocnete de bici.)

P R I E te nu L: Na poştă; când vorbeşti de lup, lupu-i la uşă. Oare nu cumva II Iorgu, vere Enachi?…

SCENA VII

Cei dinainte, IORGU

DAMIAN (alergând la uşă): Ba-i el!… Inima-mi spune că-i el…

Iată-l!…

I O R G U (intră şi se aruncă în braţele moşului său): Mon oncle!

DAMIAN: Vin, gugulea moşului! (Îl sărută ş-apoi caută la el cu dragoste.) Ian vedeţi-l ce moptan mare s-a făcut! parcă-i Alexandru

Machidon.

IORGU (în parte): Uf! (Tare.) Mon cher oncle, cât sunt de fericit!...

DAMIAN: D-apoi eu, fătul meu! d-apoi eu!... Vin să te mai sărut o dată... (Plângând.) Când gândesc că nu l-am văzut doi ani de zile!...

Ce vă pare, fraţilor?... aşa că-i nostim? aşa că-mi seamănă mie?

GÂNGU: Aud?... câte ceasuri?

DAMIAN (luând pe Iorgu de mână): Vină să faci cunoştinţă cu prietenii mei. Domnului îi slugerul Gângu, un prieten vechi a băbacă-tău.

Nu-ţi aduci aminte de el?

I O R G U: Ha... Ian stă... Nicidecum.

DAMIAN: Da cum dracu' l-ai şi uitat?... El te-a purtat în braţe...

adă-ţi aminte când te jucai de-a baba-oarba cu Marghioliţa, cu fata lui.

I O R G U (căutând cu lornionul la Gângu): Ha... acum mă suvenarisesc. (Apropiindu-se de Gângu.) Mon cher monsiu Gângu, îmi pare bine că reînnoiesc amiciţia cu dumneata.

GÂNGU: Aşa ş-aşa, nici prea-prea, nici foarte-foarte... numai că mi s-au cam lungit urechile de foame. (În parte.) Ce dracu' are de se uită la mine prin geam?... (Tare.) Ian ascultă, Iorguşorule, nu cumva ai prins orbul găinilor?

DAMIAN: Cu adevărat. Iorgule, ce înseamnă sticluţa asta care ţi-o tot bagi în ochi?

I O R G U: Mon cher oncle, citirea necontenită a uvrajelor mi-a cam slăbit puterea razelor vizuale.

DAMIAN: Ce ţi-a slăbit, fătul meu?

Vasile Alecsandri 218

GAHIŢA: Puterea razelor vizuale... Aceste cuvinte tehnice vreau să zică că i-au slăbit ochelnica.

IORGU (în parte): Cine să fie dama asta care mă înţelege atât de bine?... (Apropiindu-se de Gahiţa.) Madamă, cu toate că n-am avut felicitatea de a-ţi fi recomandat, dar mă folosesc de ocazia aceasta, pentru ca să te rog să mă noroceşti cu declinaţia numelui dumitale.

DAMIAN (cu mirare, în parte): Ce dracu-i zice?

G A H I Ţ A: Monsiu Georges, desirul unui cavaler amabil ca dumneata nu poate rămânea neîmplinit... par conséquence, mă grăbesc a-ţi declinarisi numele meu... eu mă numesc Gahiţa de

Rosmarinovici, votre servante.

IORGU: Eu sunt, au contraire, votre serviteur, madamă, şi de doresc ceva, este numai să se prezenteze vreo ocazie, pentru ca să-ţi pot dovedi admiraţia de care sunt cuprins pentru graţiile persoanei dumitale.

G A H I Ţ A (în parte): Na cavaler!…

DAMIAN (luând pe Gângu deoparte): Măi Gângule, înţelegi tu ce

GÂNGU: Zici c-a ploua?… Nu cred… n-am auzit buraticul azi –
PRIETENUL (către alt prieten). Pare-mi-se, vere Constandine, că

DAMIAN (în parte): Oare nu cumva a uitat şi Iorgu româneşte?

limbă vorbeşte Iorgu cu Gahiţa?

dimineaţă.

şi Iorgu s-a nemţit.

(Tare.) Iorgule, Iorgule! ian mai întoarce-te şi spre noi… mai spune-ne ceva de la Sadagura… despre călătoria ta…

IORGU: Pardon, mon cher oncle; n-am vreme acu, că prezentez omajurile mele sexului frumos… asta-i datoria fiecărui galant om.

DAMIAN: Mări, băiete, lasă deoparte, majurile şi sescul şi răspundemi curat la ceea ce te-ntreb.

IORGU: Apoi ce să-ţi spun, mon cher oncle? Când a trăit cineva într-un târg civilizat ca Sadagura şi când este silit în urmă a veni într-o ţară ticăloasă ca a noastră, contrastul i se pare atât de piramidal, încât nu poate găsi cuvinte destul de energice pentru ca să explice ceea ce simţeşte înăuntru.

G A H I Ţ A: Rezon… are rezon monsiu Georges. Iaca, de pildă, eu, care am voiajărisit şi care am fost la Cernăuţi… nu pot să mă deprind nicidecum cu Moldova… Of!… de-aş scăpa mai degrabă de ţara asta!

DAMIAN: Da bine, mă rog, ce are Moldova de nu vă mai place cum aţi călcat peste graniţă?

I O R G U: Ah, mon cher oncle!… nu mă sili să-ţi spun câte are şi câte n-are…

DAMIAN: Da spune, spune… N-are şi ea târguri?… N-are şi ea oameni ca şi celelalte ţări? N-are munţi, copaci, ape, vite?

G A H I Ţ A: Ba are prea multe… prea multe!

DAMIAN: Nu te-ntreb pe dumneata. (Lui Iorgu.) Spune ce-i lipseşte bietei

Moldove?... Nu-s oamenii buni şi cu frica lui Dumnezeu?... Nu este grâu bun? Nu este vin bun?... Nu-i, în sfârşit, belşug în ţară?... ce vă trebuie mai mult?... N-am dreptate, vere Gângule?

GÂNGU (căutând la ornic): Aud?... opt ceasuri.

I O R G U: Ah, mon cher oncle!... Ce-mi pomeneşti dumneata de grâu, de vin şi de vite?... Aceste materialuri sunt bune cu adevărat, dar nu aduc nicio înaintire inteligenţei... Ce ne foloseşte că avem cele trebuincioase pentru hrana trupului, dacă mintea moare de foame?

P R I E te nu L (către alt prieten): Ian auzi, vere Constandine, zice că mintea moare de foame... (Pufneşte de râs.)

IORGU: Ce-i o ţară fără canaluri, fără comerţ, fără industrie, fără drumuri, fără lib...

GÂNGU (strănută tare): Aferim!

P R I E te nu L (către alt prieten): Auzi, vere, zice că n-avem drumuri?... dar el pe ce-a venit cu poşta?...

DAMIAN: Ian ascultă, Iorgule... dacă vrei să-mi faci mulţumire, te poftesc... altă dată să nu mă mai ameţeşti cu astfel de fleacuri...

Tara Moldovei îi binecuvântată de Dumnezeu! şi cine nu ştie s-o iubească şi s-o preţuiască nu-i vrednic să-i mănânce pâinea şi sarea.

GÂNGU (strănută): Aferim!... vrei tabac?

DAMIAN (luând o priză): Foarte mulţumesc. (Strănută.)

Vasile Alecsandri 220

TOŢI: Să-ţi fie de bine!

DAMIAN: Amin!

(Se aud lăutarii afară.)

DAMIAN: Iaca şi scripcarii!... Hai să ne punem la masă.

TOŢI: Haideţi, haideţi!

IORGU (dă braţul Gahiţei): Madamă, fi-voi destul de felice ca să nu-mi refuzariseşti braţul?

GAHIŢA: Ce se potriveşte!... sunt foarte flatarisită...

IORGU: Fiind lângă dumneata la masă, mă voi crede în sânul civilizaţiei din Sadagura.

G A H I Ţ A: Nu mai puţin şi eu mă voi suvenarisi de Cernăuţi.

(Lăutarii intră cântând pe uşa din fund, trec scena şi ies pe uşa din dreapta. După ei ies Iorgu şi Gahiţa, dându-şi braţul, pe urmă ies prietenii şi, în sfârşit, Damian şi Gângu.)

DAMIAN (lui Gângu): Tare-s îngrijit, măi Gângule, despre Iorgu!...

ce socoţi şi tu?
GÂNGU: Dac-a ploua, pun rămăşag. (Ies amândoi.)
(În tot timpul scenei a 8-a se aud lăutarii în culisele din dreapta şi din timp în timp câte un „Vivat!”)
SCENA VIII
I F T I M I (intră beat pe uşa din fund): Pân’acu am şezut la pândă-n crâşmă, şi degeaba… cu toate că m-am şi uitat eu într-o părere, doar l-oi zări… Se vede că cuconaşu Iorgu n-are de gând să vie astăzi… Facă cum a vrea… De-a veni, a fi bun venit! iar de nu, nu. Ian să vedem eu pe degete (numărând pe degete): … n-a veni, a veni, n-a veni, a veni, n-a veni!… curată socoteală… Mă duc dar iar la crâşmă să-l pândesc…

Moş Niron m-aşteaptă c-o sângeapă de pelin… şi ce pelin!… când gândesc, îmi vine să cânt (cântă): „Frunză verde peliniţă”.
(Se aud răcnete de „Vivat!” alăturea.)
Măi!… cine chiuie în sufragerie?… Îra!… boierii-s la masă… Ian vezi-i cum chilesc!… Înghite-Agachi… să te văd… înc-o dată… ha…
dă-i, dă-i, dă-i. (În parte.) Dacă-s boieri, tot mai voinici decât noi!…
beau boiereşte, cu oca. (Uitându-se iar pe uşă.) Cine-i flăcău cela care nici nu bea, nici nu mănâncă?… ce dracu-i tot şopteşte cucoanei Gahiţei la ureche?… şi-i place babei… îi place, da… Dec! se scoală flăcău de la masă şi vine-ntr-acoace?… dos la faţă ş-amandea la moş Niron. (Iese alergând-pe uşa din fund.)
SCENA IX
IORGU (intră pe gânduri, având şervetul prins de frac): Uf!… am scăpat!… Să mă mai răsuflu puţin… Borşul mi-a înăcrit stomahul;
mămăliga mi s-a prins în gât, şi curechiul cel cu raţă… (oţerindu-se)
brrrrr… de-aş avea un pic de colonie să-mi mai dreg mirosul… (Cu desperare.) Ainsi donc! Iată viitorimea ce mă aşteaptă!… iată viaţa ce mi se pregăteşte!… Bucate ţărăneşti cu ceapă şi usturoi, pentru plăcerea gurii!… Miros de curechi murat, pentru plăcerea nasului!… Scârţâituri şi răcnete ţigăneşti, pentru plăcerea urechilor!… şi priveliştea unor persoane urâte, ruginite şi necioplite, pentru plăcerea ochilor!… Iată în ce se-ncheie tot traiul ce am să sufăr, pân’la moartea mea… O! Sadagură.

Sadagură!... Unde sunt mulţumirile ce cuprinzi în sânul tău?... Unde-s chiflele? Unde-i berea? Unde-s cartofele? Unde-i şniţelul tău cel chesarocră iesc?... Dar valţurile tale cele şvăbeşti?... Dar societatea ta cea plină de graţii?... Vai ş-amar!... Ce-o să mă fac?... îmi vine să iau câmpii, să fug în lume... departe de casa părintească; departe de provincialii aceşti fără de sentimente şi fără ideile veacului meu; departe de toţi... şi de rude, şi de ţigani, şi de curechi cu raţă...

Vasile Alecsandri 222

SCENA X

I O R G U, G A H I TA; mai pe urmă, DAMIAN

G A H I Ţ A: Monsiu Georges...

IORGU (tresărind): Cucoana Gahiţa!

G A H I Ţ A: Ce ai, mon cher monsiu Georges?... văzând că te-ai sculat de la masă, am gândit că te-a apucat vreo durere la...

IORGU: La suflet?... dar!

G A H I Ţ A: Eşti cu adevărat indisposé?

IORGU: Şi mă mai întrebi?... Ah! nu vezi palida mea faţă?... nu vezi progresurile durerii pe trăsăturile obrazului?... nu vezi că, de când am intrat în casa asta, mă usuc, mă topesc din picioare, ca o pansea arsă de vânt.

G A H I Ţ A: Ce nu bei oleacă de apă de nintă?

IORGU: Apă de nintă!... Ah!... nicio băutură nu poate vindeca patimile sufleteşti şi intelectuale.

GAHIŢA (oftând): Te înţeleg!

IORGU (apropiindu-se de ea şi luând-o de mână): Mă înţelegi?...

A! Slavă Domnului! că am găsit, în sfârşit, un suflet botezat care să mă înţeleagă!

(Damian, cu şervetul legat de gât, apare în uşa şi ascultă.)

DAMIAN (în parte): De înţeleg ceva, să mă ieie dracul!... ian s-ascultăm...

IORGU (cu foc): Simţeşti ce suferă inima mea aici, în atmosfera asta barbară, unde nu răzbate nicio rază a civilizaţiei?... Eu, care sunt copilul ei şi care-s hrănit cu laptele ei!...

DAMIAN (în parte): Cu a cui lapte?

IORGU: Gândeşte ce efect ţi-ar pricinui, când ţi-ar pica peste cap turnul Trisfetitelor... Asemene efect îmi pricinuiesc toate lucrurile ce mă-ncungură... Nimic nu-mi place, nimic nu mă mulţumeşte!... parcă-mi stă o greutate nemistuitoare la stomah... Nu ştiu ce să fie?

mămăliga.

sau altă? dar, te rog, scapă-mă din haosul acesta în care, cu cât merg, mă dau de-a rostogolul mai afund.

DAMIAN (în parte): A-nebunit!

G A H I Ţ A: Mon cher monsiu Georges!... eu nu doresc altă decât să te scap... dar cum?

I O R G U (cu mare foc): Cum?... jertfindu-mi toate simţirile inimii tale celei pline de poezie, de melodie şi de melanholie!... Dă-mi amorul tău cel de înger tutelaire; căci de mă poate scăpa ceva pe lume, este numai dragostea ta, vergură divină şi senină!

DAMIAN (în parte): Ce să-i deie?... îmi vine mie să-i dau o palmă.

G A HIŢ A (în parte): Ah! quel bonheur! mă iubeşte! (Tare.) Pudoarea sexului meu nu mă iartă ca să răspund îndată dorinţelor dumitale, dar...

(Coboară ochii.)

IORGU: Ah! Gahiţo!... suflet ceresc şi-naripat!... nu mă ecrazarisi cu astfel de vorbe!... Lasă modestia oamenilor de rând; las-o la de-alde

Gângu... la persoane ne-nsufleţite de spiritul veacului, precum sunt provincialii de aici.

DAMIAN (în parte): Aşa!...

IORGU: Iar tu, Gahiţo!... tu, care ţi-ai dezvelit mintea ca o conopidă la căldura civilizaţiei; tu, care ai făcut voiajuri; tu, care ai văzut

Cernăuţii!... nu te supune la nişte cuvinte deşerte, precum modestia şi piudoarea... Mărturiseşte ritos sentimentele inimii tale... spune-mi:

Georges, te iubesc!... precum îţi zic eu în patru limbi: Gahiţo! Gahiţo!

te iubesc! sas agapo! Ich liebe lhnen! je vous aime! (Cade în genunchi.)

Ah! fie-ţi milă şi mă mângâie de nenorocirea ce-am avut a mă întoarce în ţara mea şi-n casa asta!...

DAMIAN (apropiindu-se de Iorgu, tare): Aşa, tâlharule!... Casa părintească-i o nenorocire pentru tine?... Afară să ieşi, neruşinatule!...

afară, ticălosule... şi să nu te mai arăţi în ochii mei, că, să n-am parte de bătrâneţile mele...

(Prietenii intră, unul cu şervetul la gât, altul cu paharul în mână,

şi înconjoară pe Damian, căutând să-l liniştească.)

tulburat.)

G A H I Ţ A (în parte): Acu-i vremea să-i dovedesc ce este pasia amoriului... Mă duc să fiu îngerul tutelaire a lui mon cher Georges!

(Iese după Iorgu.)

DAMIAN: Degeaba vreţi să mă mângâieţi, fraţilor!... de-acum toate nădejdile mi s-au stins!... Un nepot am avut, ş-acela... l-am pierdut!... Blestemat să fie ceasul când mi-a venit în gând să-l trimit peste graniţă, la Sadagura!

GÂNGU (intră iute): Cum ai zis, vere Enachi?... vrei tabac? (îi dă tabacherea.)

D A M I A N (zvârlindu-i tabacherea jos): Du-te la dracu' cu tabacu-ţi cu tot, surdule.

GÂNGU (în parte): Iaca!... Se vede că s-a cârchit vărul Enachi.

I F T I M I (alergând pe uşa din fund): Cucoane, cucoane... de când zăresc n-am pândit pe nime.

DAMIAN (furios): Lipseşti, prostule, că te ia dracul!

I F T I M I (ieşind fuga): Să te duci, duluţă...

SCENA XI

Cei dinainte, P R I E te N I I; mai pe urmă, GÂNGU şi I F T I M I

P R I E te N I I: Ce este?... ce este?...

DAMIAN: Auziţi, mă rog, fraţilor?... Dumnealui cuconu Iorgu, nepotul meu, găseşte casa moşului său o năpaste pentru dânsul!... auzitaţi aşa lucru?... Eu, care m-am strădănuit, Dumnezeu ştie! pentru ca să-l trimit în şcoli, cu cheltuieli mai pe sus decât starea mea... Eu, care l-am dorit şi l-am plâns doi ani de zile... Eu, care l-am aşteptat din zi în zi, din ceas în ceas, cu bătaie de inimă... şi toate aceste pentru ca să-l fac om de treabă!... auziţi răsplătirea ce-mi dă, ticălosul?... auziţi!...

casa moşu-său! casa unde s-a născut el! casa unde-a murit maică-sa!...

Îi o nenorocire pentru dânsul!... Afară, pân' nu uit de tot că-ţi sunt moş.

IORGU (în parte): Îmi vine să mă-mpuşc!... (Iese prin fund foarte

(C o r t în ac a de.)

A C T U L I I

Actul se petrece în casa comisului Kiulafoglu, la Iaşi. Teatrul

reprezintă o sală nemobilată cu trei uşi; una în fund, care duce afară; alta în dreapta, ce dă în odăile lui Iorgu; şi o a treia în stânga, care se deschide în apartamentul lui

Kiulafoglu. Lângă uşa din fund, un dulap mare cu pendulă şi cu o ferestruică sub cadran. Scaune pe-mprejur.

SCENA I

I O R G U (intră pe uşa din dreapta, posomorât şi pe gânduri): De când m-a alungat moşul meu din casa lui, fatalitatea s-a legat de capul meu!… toate-mi merg pe dos şi nu-i zi în care să nu am câte-o supărare!…

Am alergat aici în Iaşi, nădăjduind c-oi găsi distracţii care să-mi gonească gândurile cele posomorâte; în zadar!… Cine caută distracţii în capitala noastră seamănă cu nebunul care caută cai morţi să le scoată potcoavele… Am cercat de toate, făr-a da de mulţumire!… Mi-am zdruncinat şelile prin droşce pe paveua noastră… cea vândută carâtaşilor!… făr-a câştiga altă plăcere, decât o durere în şolduri, care m-a ţinut la pat vreo două săptămâni… Am alergat ca un iepure pe câmpul

Copoului, făr-a căpăta altceva decât o ocă de colb în piept şi deplina încredinţare că locuitorii Iaşului au fost şi sunt oamenii cei mai colbăiţi din toată lumea… Am fost la balurile măscărite… vreau să zic, măscuite…

şi m-am întors acasă cu ideea că cei mai mulţi care-şi pun mască o fac pentru că li-i ruşine de obrazele lor!… În sfârşit, m-am dus la opera nemţească, la vodevilul francez şi la bietul teatru naţional, sărmanul!…

când moare, când învie… dă-i mai mult răposat!… Şi ce mulţumire am tras din toate aceste petreceri ale Iaşului?… Nimic!… (Se preumblă puţin pe gânduri.) D-apoi creditorii care-mi stau de strajă la uşă, cum se face ziuă… dă!… parcă eu le-am zis să-mi facă credit… D-apoi Iţic zaraful cărui sunt dator două sute de galbeni, cu dobândă de şaizeci la sută pe lună!… şi care mă îngrozeşte pe tot ceasul c-a da jalbă la Agie…

(Cu mânie.) Dă!… cine dracul mi-a zis mie să mă potrivesc Gahiţei!…

Las că din pricina ei m-a dat moşul meu afară din casă… dar apoi s-a şi legat de mine, nebuna, ca un scai!… Nu pot să mă desfac de dânsa

nici printr-un chip!... De şase luni acum de când şade cu mine tot într-o casă... Ce să fac?... Am scris moşului meu să mă ierte, şi nici nu mi-a răspuns... Cum dracul să scap de Iţic şi să plătesc chiria odăilor comisului

Agamemnon?... (Stă pe gânduri.) O! ce idee!... Comisul Kiulafoglu şade tot într-o casă cu mine; (arătând în stânga) iată apartamentul său...

Iată şi al meu... (Arată în dreapta.) Comisul Agamemnon îi după alte păcate, şi însurat cu o femeie frumuşică ce nu-mi pare prea haină... Tot îi fac ceva curte... ian s-o strâng mai de-aproape... poate că... mai ştii ce?... Iubindu-mă cu nevasta, bărbatul negreşit trebuie să-mi facă credit, şi poate că m-a şi împrumuta cu bani!... Bărbaţii au fost totdeauna birnicii amorezaţilor... Bravo, Iorgule! se vede că ţi-ai ascuţit mintea pe tocila civilizaţiei din Sadagura!... A!... cine vine?... De-ar fi cucoana Zoiţa, femeia comisului! (Zărind pe Gahiţa.) A!... iaca dracul pe uscat!

SCENA II

I O R G U, G A H I TA (intrând pe uşa din fund, cu capela pe cap şi cu şalul pe umeri)

G A H I Ţ A: Ah! Georges, îmi vine leşin de mânie!

IORGU: Ce ai?

G A H I Ţ A: Pune-ţi în gând, mon adoré, că m-am dus la Miculi ca să-mi aleg o coafură verde cu pene roşii şi aflu că a luat-o comisoaia.

IORGU: Care comisoaie?

G A H I Ţ A: Femeia lui Agamemnon Kiulafoglu, gazda noastră.

IORGU: Şi numai pentru atâta îţi vin istericale?

G A H I Ţ A: Numai pentru atâta?... Ce-ntrebare-i asta?... îmi pare curios, Georges, să-mi faci o astfel de-ntrebare mie, care am jertfit pentru tine şi reputaţie, şi nume, şi...

IORGU: Mă rog, nu mă mai ameţi cu pomelnicul jertfelor dumitale...

le ştiu şi iar le ştiu pe de rost... Slavă Domnului! nu-i zi în care să nu-mi aduci aminte; că te-ai legat de capul meu ca boala de om sănătos.

G A H I Ţ A: Ce vorbe sunt aceste?... Tu, Georges... care mă numeai îngerul tău tutelaire!... tu, care mă numeai vergură lină şi senină! tu să-mi zici că ţi-am picat năpaste!... Ah! câtă deosebire-i între

tine şi nobilul baron von Kleine Schwabe, care…

I O R G U: Care te slăvea când ai fost la Cernăuţi?… ştiu… Mi-ai spus povestea asta de-o mie de ori… o cunosc!… Îi chiar degeaba dar să-mi mai pomeneşti de el.

G A H I Ţ A: Auzi, auzi tiranie!… nici nu mă lasă acum să vorbesc!

(Plângând.) Ah!… văd că amorul tău începe a se răci şi că nu-mi mai rămâne altă decât să mor!…

IORGU: Nu-ţi mai uda basmaua degeaba!… Schimositurile aceste mă strâng de gât!… În toate zilele, tot ţipete şi bocete!… destul, pentru numele lui Dumnezeu!… că m-am săturat acum.

G A H I Ţ A: Te-ai săturat de-a mă vedea plângând, om fără suflet ce eşti!… Când tu însuţi eşti pricina că mi s-au schimbat ochii în pâraie de lacrimi… Vai de mine! cât sunt de nenorocită!… Eu, care i-am jertfit toate palpitaţiile inimii mele! şi care l-am ridicat în fantasia mea până la al nouăsprezecelea cer!… Ce descepţie crudă! ce deşteptare fioroasă!… ce…

I O R G U: Şi celelalte multe… Le ştiu pe de rost… şi, de vrei, pot să ţi le spun eu însumi… (Imitând pe Gahiţa.) Ce deznădăjduire amară! ce lovire cumplită pentru inima mea! ce durere sfâşietoare!… Toate aceste, soro dragă, sunt bune în Malvina şi în Gonzalv de Cordova1… iar pentru

1 Alecsandri se referă, fără îndoială, la romanul scriitoarei franceze Marie Risteau

Cottin, publicat la Paris în 1820, citit şi apreciat şi în Moldova, unde s-a tipărit în româneşte: Malvina, de Madama Coten. Tradusă din franţuzeşte de domnului J.I.

Gheorghiadi. Tom I-III, laşii, La Cantora Foaiei săteşti, 1841, şi la poemul în proză al lui Jean-Pierre Claris de Florian, Gonzalve de Cordoue ou Grenade reconquise, publicat la Paris în 1791, în două volume. Scrierea a avut largă audienţă în Moldova, unde a fost publicată, în tălmăcire românească: Gonzalv de Cordova sau Luarea cetăţii

Grenada cu război. Tradusă din franţuzeşte de Sardariul Alecu Vasiliu. Tom. I-II.

Iaşi, 1840. Printre numeroşii „prenumeranţi” înşiraţi în lista de la finele volumului al

II-lea figurează şi: „Stolnicul Iancu Alecsandri”.

Vasile Alecsandri

G A H I Ţ A: Farafascovenii, eu!… Oh ciel!

IORGU: Dar; din pricina dumitale am făcut pe moşul meu să mă deie

GAHIŢA: Ingratule!

IORGU: Aici nu numai că m-ai înglodat în datorii pân'în urechi.

G A H I Ţ A: Misérable!

IORGU: Şi eu, ca un prost, mă potrivesc ei!… Ce-ar zice moşul

G A H I Ţ A: O! quel infime!… Să-ţi dau pace, după ce m-ai mine, toate aceste suspinări mă fac să casc pân' îmi strămut fălcile… şi cât pentru lacrimile cu care mă stropeşti necontenit, trebuie să ştii că-mi dau gutunari.

GAHIŢA (cu mânie): Infame!… cum de îndrăzneşti să mă calci în picioare, pe mine, care te-am învăluit în toate fericirile lumeşti şi te-am legănat pe sânul meu ca pe un copil rătăcit în calea vieţii?…

IORGU: Şi aceste le ştiu… aşteaptă… (Imitând pe Gahiţa.) Pe mine, care te-am legănat şi te-am înviat, ca pe-o floare veştejită, la razele amorului meu!… şi care, priveghind ca un înger binevoitor asupra ta, am depărtat toate furtunile ce ar fi putut să zbuciume coardele inimii tale!… şi celelalte… Vezi, cucoană Gahiţă, că le ştiu toate de-a rândul, deşi nu le-am învăţat şi eu din romanţuri ca dumneata… în sfârşit însă, vreau să mă tălmăcesc curat… Cucoană Gahiţă, m-am săturat de toate parascoveniile şi de toate farafastâcurile dumitale.

afară din casa lui… Atunci eram un nebun, ş-acum mă căiesc… ai înţeles?… De şase luni de zile, de când te-ai legat de mine, m-ai scos din toate minţile şi m-ai adus aici în Iaşi…

ba încă m-ai şi făcut să-mi lepăd numele tătâni-meu!… şi să iau pe-al dumitale… Auzi poznă!… să nu mă mai chem eu Damian, ci de Rosmarinovici!…

zicându-mi că Rosmarinovici bate mai bine la urechi.

meu când ar afla că mi-am schimbat porecla familiei şi că mă alung datornicii pe uliţe?… Destul, cucoană Gahiţă!… foarte-ţi mulţumesc de dragoste şi te rog de-acum înainte să-mi dai bună pace.

comprometarisit?… Ah! ştiu eu de ce mă depărtezi tu acum de la sufletul tău… pentru că iubeşti pe alta, pe comisoaie.

IORGU: Ai-nebunit?

G A H I Ţ A: Te-am înţeles eu de mult că-mi calci într-aiurea… însă bun II Dumnezeu!… Mi-a veni prilejul să-mi răzbun… ş-atunci…

cerul va fulgera, mările s-or clătina şi pământul s-a cutremura! (Iese tulburată pe uşa din dreapta.)

I O R G U: Şi dracul te-a lua!

SCENA III

I O R G U: Du-te, rusalie, pe ceea lume, şi să vii înapoi când or ieşi caraşii fripţi din Bahlui!... Mă mir cum de-am putut trăi şase luni de zile cu o dihanie înveninată ca dânsa?... Da de-acum, să ştiu c-oi vedea târgul Iaşului curat şi fără jidani! mă duc de-aici... fug unde m-or duce picioarele, ca să scap şi de Gahiţa, şi de Iaşi, şi de Iţic...

SCENA IV

I O R G U, I T I C (în fund)

I Ţ I C: Parche vorbeai de mine, chicănaşule... poate che ai bani?

IORGU: Piei, drace!

I Ţ I C: Acum o trecut de mult vadeua sinetului... Cred chemi-i pleti acei două sute de galbini...

IORGU: Jupâne Iţic, nici vorbă nu-i că ţi-oi plăti, dar... mai târziu.

I Ţ I C: Mai târziu nu pot; trebuie se me refuieşti îndată... destul de chind me porţi cu vorbe.

I O R G U: Dragă jupâne Iţic... mai îngăduie-mă măcar vreo două luni.

I Ţ I C: Două luni?... nici două ceasuri... Pleteşti îndată sau me duc pe agie? zic zeu!

IORGU: Iţicule dragă! nu te mânia, ce dracul! doar suntem prieteni.

Vasile Alecsandri

IORGU: Măi târtane, se vede că te mănâncă chica.

I Ţ I C: Eu n-am chichi; eu sunt ras.

IORGU: Bată-i crucea, Iuzi!... de i-ar da mai degrabă afară din

I Ţ I C: Mie nu-mi pasă, che am bani.

IORGU: Du-te dracului cu banii-ţi cu tot, litfă afurisită!...

I Ţ I C: Me duc, dar se ştii che am se mi-ntorc cu toată agie, ca să te

I Ţ I C: Nu ştiu nimichi... Frate, frate... brânza-i pe bani.

IORGU: Iţică, lţicuţule...

I Ţ I C: Aşa mi se cade mie dache am a face cu birbanţi.

IORGU (mâniindu-se): Măi târtane, ce te obrăzniceşti?... nu te gândeşti că ţi-oi smulge perciunii?

I Ţ I C (cam cu frică): Perciunii? nu mă tem... Perciunii mei sunt

sudiţi.

IORGU: Ian aşteaptă să ţi-i suditesc eu mai bine.

I Ţ I C: Nu veni, nu, che strig ghevalt, zic zeu!... Ce! vrei să mi şi baţi dache nu-mi pleteşti?... Am să te spun pe Conţu.

ţară, să scăpăm de dânşii...

ridic pe sus.

IORGU (alergând după el): Iaca litfa că nu iese...

SCENA V

IORGU: Îi în stare s-o facă târtanul... Cum să scap?... De m-aş întâlni cu cucoana Zoiţa, poate c-aş îndupleca-o să puie pe bărbatu-său chizăş... Cine ies din apartamentul comisului Kiulafoglu? (Se apropie de uşă şi se uită.) El îi tocmai, cu femeia lui... Mă duc degrabă să-mi fac toaleta, ş-apoi... vai de capul tău, kir Agamemnon! (Iese pe uşa din

I Ţ I C (fugind): Ghevalt!...

dreapta.)

231 Iorgu de la Sadagura sau Nepotu-i salba dracului ziso!

Z O I Ţ A: Ei! te cred, te cred... dă-mi pace.

K I U la F O G L U: Ma ohi eţi. Se me crezi din tot sufletu' mataluţi.

Z O I Ţ A: Şi din tot sufletul mataluţi, dacă vrei... Te cred... mai mult pofteşti?... De când am pus iedeş amândoi, n-am chip să mă odihnesc.

K I U la F O G L U: Mite ego; ma te se faţem?... iadesu-i mare...

ştii?... Un sale pentru mata dacă mi-i înşală, ke o chisa de capnos cusuta pentru mine, dacă te-oi înşală ego pe mataluţi... Lipon, fiind chemune nadazduesco a me faţa ispravnicos, elpizo se câştigo totodată şi chisaoa pentru sohpeti.

Z O I Ţ A (cu bucurie): Zău, mâini te faci ispravnic?

KIULAFOGLU: Oriste?

Z O I Ţ A: Mâini te pun în slujbă?

K I U la F O G L U: Malista; de mult alergo, psihi mu; omos imprezurerile nu mi-au fostu cu favori... Ostoson tora ime siguros.

Z O I Ţ A: Cât îmi pare de bine! îmi vine să te sărut de bucurie.

K I U la F O G L U (zâmbind): Saruta, matia mu, săruta.

SCENA VI

K I U LAFOGLU, Z O I TA (intrând amândoi pe uşa din stânga)

K I U la F O G L U (fără surtuc, cu fes mare şi cu ochelari): Ma psihi mu, Zoiţa, nu m-ai înşelăto... crede mu che nu m-ai înşelăto... eţi

na

(Zoiţa voieşte să-l sărute; Kiulafoglu o opreşte.)

K I U la F O G L U: Ba nu, sirata te eşti; vrei să-mi dai o sărutare, ş-apoi se eziţi iadesi?... (Râzând.) Acus sirata! cum vrea se me însele că se castize to sali... Ma şi eu palicaris... nu me prindo aşa lesne.

Z O I Ţ A: Ha, ha, ha... da fricos mai eşti!

KIULAFOGLU: Ego sinto comisos Agamemnon Kiulafoglu şi am capo nu kefali... te zic eu?... nu bostani... A! vrei mata numaidechit s-o porţi sale de ispravniţesa? ma cu asta fel de tesmecherii nu me prinzi pe

mine... Vezi... Zoi mu, sunt necontenit cu ghindul tot la iadesi, şi pentru că se nu-l uit, am hotento se zic ştiu! de dimineaţa cos tin seara...

Paradigmatos harin; chind mi aduţe fiţorul dulţeţi, eu zic ştiu!... chind me-ntreabă ţineva de sunt senatos, zic ştiu!... de-mi ziţe ţineva: Arhon comise, femeia dumitale... ştiu, fraţico, şi iar ştiu!

Z O I Ţ A (în parte): Bine, bine.

KIULAFOGLU: Ma se lasemu iadesu de o parte... Ian spune-mi, psihi mu, a plătito chiria odăilor monsu de Rosmarinopulos?

Z O I Ţ A: Ba încă nu.

KIULAFOGLU: Te fel nu?... omos vadeoa a trecut-o de mult, fos mu, şi eu am trebuinţa acum de parale, pentru că se me fac ispravnicos mai degrabă.

Z O I Ţ A: Lasă, frate, că ţi-a plăti; mai îngăduie-l puţintel.

KIULAFOGLU: Pentru hatâro mataluţi te n-aş faţa?... dacă vrei, zocu to piperi.

(Intră o slugă cu un răvaş.)

S L U G A: Iaca un răvaş pentru dumneata, cucoane Agă-memnule.

Z O I Ţ A (luând răvaşul): De unde să fie oare?... na, dragă, deschide-l.

KIULAFOGLU (întinzând mâna şi trăgând-o iute înapoi): Ştiu...

A! sirata! iar ai vruto se me prinzi, ma ţi-am spus-o che sunt palicaris...

Enachi Damian, pitar”.

Z O I Ţ A: Pitarul Enachi Damian?... cine-i, dragă?

K I U la F O G L U: Un prietenos vechi al meu, cu care am fuzito

(la răvaşul râzând.) Se videm ţine-mi scrie. (Citeşte:)

„Cu frăţască dragoste mă închin dumitale, arhon Agamemnon!

Mai întâi nu lipsesc a cerceta despre întregimea fericirei sănătăţii dumitale, ca aflând că eşti după cum doresc, nu puţin să se bucure sufletul meu; al doilea, vei şti că, din mila cerescului împărat, şi eu sunt sănătos;

al 3-lea, te înştiinţez că vin la Iaşi, ca să caut pe nepotul meu Iorgu, care mi-a scris că s-a pocăit pentru cele trecute. Deci, în puterea prieteşugului nostru, am gând să trag la dumneata în gazdă, rămânând al dumitale preaplecată şi supusă slugă, peste Pruto, în vremea turţilor.

Iorgu de la Sadagura sau Nepotu-i salba dracului 233

Z O I Ţ A: Ce fel? ai fugit?... Parcă mi-ai spus că te-ai bătut cu dânşii la Sculeni?...

KIULAFOGLU: Malista psihi mu, m-am bătut-o, ma de departe...

Eu sidemu pe ţelalalt mal a Prutului chind a sosit urdia turţesca şi recneam „Elate kakohrononaki diavoli... Ela încoaţe, dacă ve da inima, se ve aretu eu”... ma niţi unu n-a indreznit-o se freca Pruto, che pe toţi îi faţeam kes.

Z O I Ţ A (râzând): Auzi voinic!

KIULAFOGLU: Ma cum socoţi?

Z O I Ţ A: Ştiu că eşti din cei care intră-n doi ca-n doisprezece şi nu-i pot scoate nici douăzeci şi patru.

KIULAFOGLU: Ian lasa saga; ke se gatim mai bine conacu pentru pitaris Enachi.

Z O I Ţ A: Odaia-i gata, nu te-ngriji.

K I U la F O G L U: Un lucru numai nu înţelego în răvaşul ista...

ziţe che vine se caute un nepoto a dimisale te s-a pocăitu... te nepot?

Z O I Ţ A: Las că te-i tălmăci cu pitarul Enachi.

K I U la F O G L U: A! natos ke monsu de Rosmarinopulos.

unde te duţi?

SCENA VII

K I U la F O G L U, Z O I Ţ A, I O R G U

IORGU: Bonjour, cucoană Zoiţă; bonjour, cucoane Agamemnon;

de mult nu am avut norocire să vă văd.

K I U la F O G L U: Kalimera sas, monsu de Rosmarinoviţi.

I O R G U: Îmi pare curios să ne întâlnim aşa de rar, mai ales că şedem tot într-o casă.

K I U la F O G L U: Neski; ma te faţa cocona dumitale? senatosa-i?…

IORGU (în parte): Ducă-s-ar pe pustii! (Tare.) Îi cam zaifă, drăguţa!

Z O I Ţ A: Zaifă?… ce are?

IORGU: A răguşit.

KIULAFOGLU: A! poli me kakofeni!… Parca eşti gata se ieşi?…

Vasile Alecsandri 234

IORGU: Mă duc să iau o lojie pe deseară la Teatrul Naţional.

K I U la F O G L U: Ha, ha, ha… la teatro moldovenesco!… Nu-ţi e mila se dai parale dezeaba, că se vezi nişte băieţi care nu ştiu niţi se vorbesca măcar… şi se asculţi nişte piese ca vai de ele?

IORGU: Dac-ar judeca toţi ca dumneata, domnule, apoi teatrul naţional nu s-ar putea întemeia niciodată în ţară; dar, slavă Domnului! sunt persoane care ştiu să preţuiască greutăţile unei scene începătoare ca a noastră; care nu se ruşinează de a merge să vadă piese naţionale şi care, în sfârşit, iertând greşelile actorilor, îi încurajează şi le dau ajutorul cuviincios… Acele persoane sunt vrednice de toată lauda, şi teatrul naţional le va fi totdeauna recunoscător.

K I U la F O G L U: Ştiu che eu nu am curazi că se merge se CASCO patru ţeasuri pentru hatârul patriotismosmului.

IORGU: Cât pentru dumneata, domnule, teatrul naţional te lasă-n pace să faci ce ţi-a plăcea; cu astă condiţie însă, ca şi dumneata să-i dai pace ca să-şi urmeze cariera, cum poate, şi să nu-l critici cu ochii închişi.

Z O I Ţ A (trecând între amândoi): Lăsaţi, vă rog, vorba teatrului, că iar o să-ncepeţi a vă sfădi.

KIULAFOGLU: Bine eziţi, psihi mu. Lipon, monsu Rosmarinoviţi, ma închino cu plecaţune… mă duc şi eu se ma îmbraco. Ela, Zoiţa mu.

(Iese prin stânga).

(Iorgu se face că iese pe uşa din fund; şi când vede că Kiulafoglu a ieşit, se întoarce iute pe scenă şi opreşte pe Zoiţa.)

SCENA VIII

I O R G U, Z O I Ţ A

IORGU: Slavă Domnului că mă găsesc, în sfârşit, singur cu dumneata, cucoană Zoiţă…

Z O I Ţ A (voind să iasă, în parte): Degrabă ţi-a fi?

IORGU: Nu fugi, îngeraşule!… nu mă lipsi de fericirea ce simt a te

vedea şi a-ţi spune cât te iubesc.

Iorgu de la Sadagura sau Nepotu-i salba dracului aurul!… Pune-ţi dar în gând cât te iubesc!…

Z O I Ţ A: Domnule…

IORGU: Ah!… când ai şti câte pătimesc în sufletul meu din ceasul cum te-am zărit! Zi şi noapte te visez cu ochii deschişi şi nu pot nici să mănânc, nici să beau, nici să trag ciubuc.

Z O I Ţ A: Vai de mine!… vorbeşte mai încet, că te-aude bărbatu-meu.

I O R G U: Te iubesc mai presus decât cum iubeşte un judecător

Z O I Ţ A: Adevărat grăieşti?…

I O R G U: Să n-am parte de bărbatu-tău, dacă-ţi spun minciuni…

Zoiţo… Zoiţo!

K I U la F O G L U (strigând din culise): Zoiţa… Zoiţa!

Z O I Ţ A (lui Iorgu): Fugi că vine.

I O R G U (voind să fugă): M-am dus.

Z O I Ţ A (în parte): Îmi vine-o idee. (lui Iorgu, oprindu-l.) Nu pe-acolo.

IORGU: Da' pe unde?

Z O I Ţ A: Ascunde-te aici în ceasornic, păn ce-oi depărta pe bărbatu-meu.

IORGU: Cum dracu'? în ceasornic?

Z O I Ţ A: Dacă mă iubeşti!

IORGU: Te iubesc; dar ce are-a face dragostea mea cu ceasornicul?

K I U la F O G L U (asemene): Zoiţa… Zoiţa!

Z O I Ţ A: Intră degrabă că ţi-oi tălmăci eu mai pe urmă…

I O R G U: Da' nu se poate, soro…

Z O I Ţ AI Şi-i frică poate?

I O R G U: Frică?… ha, ha, ha! Nu cunoşti pe Iorgu.

Z O I Ţ A: Ei; apoi ce te mai opreşte?

I O R G U: Zi dintâi că mă iubeşti ş-apoi intru şi în tartar.

Z O I Ţ A (deschizând ornicul): Te iubesc.

I O R G U: Încă o dată… (Intră în ornic.)

Z O I Ţ A: Te iubesc. (În parte.) Am câştigat rămăşagul.

(Agamemnon intră şi vede pe Zoiţa închizând uşa ornicului.)

Vasile Alecsandri 236

zaratico.

SCENA IX

KIULAFOGLU, ZOIŢA

K I U la F O G L U: Zoiţa, te strigo de un ţeaso... ma te faţeai la ţeasornico?

Z O I Ţ A: Nu făceam nimică.

KIULAFOGLU (în parte): S-a tulburato... (Tare.) Cu tine erai aiţe?

Z O I Ţ A: Cu nimene.

K I U la F O G L U (în parte): Negresit, a ascunso pe ţineva is to ţeasornico... mesa. (Tare.) Zoiţa!... Zoiţa, kitakse drept la ochi a mele.

(Zoiţa coboară ochii.)

KIULAFOGLU (mâniindu-se): Pes mu drepte, ţine-i în orologhion?

Z O I Ţ A: Da cine vrei să fie?... nu-i nime.

K I U la F O G L U: Nime? sirata te eşti!... vrei şi tu se me faţi de mascara! Nu auzi che a statuto ţeasornico?

(Iorgu imită cu limba bătăile ornicului.)

Z O I Ţ A: Ce fel s-a oprit? n-auzi că merge?

K I U la F O G L U: Merze?... ma de te merze aşa iute?

(Iorgu imită mai rar.)

Z O I Ţ A: Se vede că-ţi ţiuie urechile.

K I U la F O G L U: Ian asculta... Acum merze inţet.

(Iorgu imită iute.)

K I U la F O G L U: Zoiţa, Zoiţa, ai ascunso pe ţineva acolo... Undei cheia?

Z O I Ţ A: Nu-i la mine.

K I U la F O G L U (mânios): Dă-mi cheia, chem-am aprinso ca un

Iorgu de la Sadagura sau Nepotu-i salba dracului 237

Z O I Ţ A (dându-i cheia): Dacă nu mă crezi, poftim cheia... deschide şi vezi... (Kiulafoglu ia cheia.) Iadeş! am câştigat rămăşagul.

KIULAFOGLU (scăpând cheia jos): Karnaksi! m-ai insalato! (Se bate cu pumnii peste cap.) Na, na, bostani fără kefali! se perdo eu remesagu! eu cari mi sinto palicaris! Ah, Zoiţa mu! îţi ţero iertaţune în zenunchi, pentru che am prepuso nevinovăţia ta, sirata te eşti!

Z O I Ţ A: Mai bine hai să-mi cumperi şalul.

KIULAFOGLU: Haide, psihi mu... haide. (În parte.) Tin patzirisa hiotiki.

(Ies amândoi prin fund.)

SCENA X

IORGU (deschizând ferestruica dulapului): Ai văzut diavolul de Zoiţă cum şi-a bătut joc de bărbatu-său şi de mine!... şi toate aceste pentru ce?... pentru un şal!... Apoi, pas de nu zi că interesul poartă fesul... Uf!

mă înnăduş aici... m-am săturat de ceasornicărie... Cum dracul să ies?

(Zgâlţâie uşa.) Uşa-i închisă cu cheia pe dinafară... Ar avea haz să mă lase ca să mă zvântez aici!... ba mai bucuros aş fi să mănânc mere acre, decât... Parc-a intrat cineva-n casă... la loc, Iorgule. (Închide ferestruica.)

SCENA XI

DAMIAN (intră prin fund): Măi, măi, măi!... ce casă pustie! Nici că aş întâlni vreun suflet botezat!... În sfârşit, iată-mă-s în Iaşi!... Nepotul meu mi-a scris că s-a pocăit, berbantul!... Auzi dumneata, să fugă din târgul nostru la Iaşi, cu cine?... cu Rosmarinovicioaia!... ce blestemat!... Da’ ce dracul!... n-o să vie nimene astăzi să-mi spuie dacă comisul

Agamemnon îi acasă?... Ei, Toader, Nastasă, Chirilă.

I O R G U (deschizând ferestruica, în parte): Parc-am auzit un glas de rudă.

DA M I A N: Vasile, Gavril, Pricoche!... Tufă, pustii... ca când au trecut turcii.

IORGU (asemene): Săracul de mine! moşu-meu!... de m-a găsi aici, sunt prăpădit... Numai de nu mi-ar veni să strănut. (Strănută.)

DAMIAN: Dec! cine strănută-n dulap?

(Iorgu mai strănută.)

DAMIAN: Ce să fie?... Ian să vedem. (Voieşte să deschidă dulapul.)

Îi închis cu cheia... Hei! cine-i acolo?

(Iorgu face ca cocoşii.)

DAMIAN: Ian auzi-l acu... îmi cântă ca cucoşii... Spune, măi...

cine-i acolo?

(Iorgu face ca mâţele.)

DAMIAN: Ştii că are haz?... Poate că-i vreun ceasornic cu mozâcă...

Tocmai... ha... ha... ha!... Răposatul dascălul Icni, Dumnezeu să-l ierte!

avea unul care cânta ca cucul.

(Iorgu face ca cucul.)

DAMIAN: Măi!... da aista-i cu mai multe meşteşuguri... Când aş găsi cheia, ca să văd cum dracu-i lucrat înăuntru. (Găsind cheia jos.)

Iaca o cheie; oare nu cumva-i de la ceasornic? (Deschide.) Piei, drace!...

Iorgu!... în ceasornic... Ce faci aici, tâlharule?

IORGU: Mă... mă plimblu, moşule.

DA M I A N: Aşa mi te-ai pocăit, blestematule? Te ascunzi prin dulapurile oamenilor şi cânţi ca cocoşii, şi miorlăieşti ca mâţele, pentru ca să-ţi baţi joc de mine?

IORGU: Moşule...

DAMIAN: Să mă facă să cred că-i ceasornic cu mozâcă! A hoţule, mă faci de mă scol de-acasă, eu, om bătrân, şi vin la Iaşi pentru tine! şi tu, în loc să te arăţi înaintea mea blând şi supus, te-apuci să-mi cânţi

cucul? Las că te-oi învăţa eu... Socoţi că te-oi face clironomul meu?

Pune-ţi pofta-n cui, dragă... Îi cânta tu mult ca cocoşii şi-i miorlăi ca mâţele, pân' ce-i vedea o para de la mine.

I O R G U: Moşule, ascultă-mă şi pe mine...

DAMIAN: Lipseşti dinaintea mea... Auzi, împuşcă-n lună, aşa! îl trimit în ţara nemţască ca să se facă om de treabă, şi el învaţă acolo a-şi urî pământul unde s-a născut.

IORGU: Nu-i adevărat... nu-i adevărat... Eu îmi iubesc patria mai mult decât dumneavoastră, pentru că ştiu cum s-o iubesc.

DAMIAN: Aşa! vrea să zică, spun şi minciuni?... Atâta mi-a mai rămas, ca să mă faci şi mincinos. Trage-mi încalte ş-o bătaie, ca să se mântuie comedia... Mă mir ce mă opreşte de nu-ţi sfărâm capul.

I O R G U: Moşule eşti aspru cu mine... N-am meritat să mă tratezi astfel.

DAMIAN: Ţi-oi da un tartat acuşi de nu l – îi putea duce.

SCENA XII

D A M I A N, I O R G U, I Ţ I C, D O I C O M I S A R I

I Ţ I C (la comisari): Veniţi cu mine se-l ridicaţi.

I O R G U (în parte): Iaca şi Iţic! ca când dracul l-a adus.

DAMIAN: Pe cine cauţi, jupâne?

I Ţ I C: Pe chicănaş Rosmarinovici.

DAMIAN: Care Rosmarinovici?... El a murit de mult.

I Ţ I C (zărind pe Iorgu): Ba nu; iată-l după dumneata.

DAMIAN: Cine? Iorgu?

I Ţ I C: Dumnelui.

DAMIAN (lui Iorgu): Vrea să zică ţi-ai schimbat şi numele?... ţi-a fost ruşine de numele tătâni-tău?

IORGU: Nu crede, moşule...

I Ţ I C: Pliteşti, chicon Rosmarinovici, ori nu?

I Ţ I C: Ba crede, chicone... zic zeu. Dumnelui chicon Rosmarinovici mi-i dator cu 200 de galbeni, şi nu vrea se-mi plitească.

DAMIAN: Încă şi dator cu 200 de galbeni! Da bine, că-i bun de dat la ocnă.

I Ţ I C: Şi dache nu mi-a pleti acu îndată... am adus poronchi de la

Departament ca se-l ridic cu comisari.

DA M I A N: Dar, dar, să-l închideţi! bine-ţi face.

IORGU: Moşule... pentru numele lui Dumnezeu, scapă-mă de-o necinste ca asta... nu mă lăsa să mă ridice... Gândeşte-te că-ţi sunt nepot.

DAMIAN: Tu, nepot mie? Să ferească Dumnezeu! Eu mă numesc

Damian, iar nu Rosmarinovici... Du-te de-ţi găseşte moşi aiurea.

IORGU: Moşule, mă aduci în deznădăjduire.

DAMIAN: Ba la agie, dragă... Du-te la închisoare, fătul meu;

acolo-i fi mult mai în huzur decât în dulapul ista şi-i putea cânta cucul cât ţi-a plăcea.

I Ţ I C: Nu pliteşti?... jupâne comisari, umflaţi-l!

(Comisarii pun mâna pe Iorgu.)

IORGU: Piei, târtane, că te rup în bucăţi.

I Ţ I C (fugind deoparte): Ghevalt!... nu lesaţi.

I O R G U (către comisari): Nu vă apropiaţi, guleraţilor, că vă zdrobesc săbiile de cap.

(Comisarii voiesc să-l ducă; Iorgu se zbuciumă.)

DAMIAN: Nu te da, monsiu baron... Nu te da... odată... să te văd... vârtos.

IORGU: Să dai seamă, moşule, de nenorocirile ce s-or întâmpla.

DA M I A N: Auziţi, domnişorilor, vi-l dau în seamă...

Sadagura.
SCENA XIII
Cei dinainte, G A H I Ţ A, Z O I Ţ A, K I U la F O G L U
T O Ţ I: Ce vuiet? ce este?
DAMIAN: Monsiu baron Rosmarinovici se duce la agie… ha, ha, ha.
T O Ţ I: La agie!
G A H I Ţ A: La agie!… Ah! (Leşină.)
D A M I A N: Vrea să cerce dacă temniţele din Iaşi sunt ca cele din
(Comisarii duc pe Iorgu.)
KIULAFOGLU: Arhon pitaris!
DAMIAN: Arhon comis!
(Se îmbrăţişează amândoi.)
Z O I Ţ A (în parte): Sărmanul Iorgu!
(C o r t în ac a de.)
A C T U L I I I
Actul se petrece la moşia lui Gângu.
Teatrul reprezintă o piaţă de sat: în stânga, o crâşmă cu laiţi dinainte:
doi stâlpi mari de lemn pentru exerciţiile acrobatice ale lui Kleine Schwabe;
În dreapta, un scrânciob; în fund, satul.
SCENA I
ŢĂRANI şi Ţ A R A N C E (jucând hora)
Iată, hora se porneşte
Sub stejar la rădăcină;

Mi-am pus flori la pălărie.
Mi-am pus flori, mi-am pus mărgele;
Să caţi vesel cu mândrie.
Iată, hora se-nvârteşte.
Vină, puico, vină.
Puicuţo, la ele.
Sunt sătul de biruri grele
Şi de plug, şi de lopată.
De ciocoi, de zapciele
Şi de sapă lată.

Daţi, copii, într-o lovire.
Să vuiască-n fund pământul;
Lumea-ntreagă să se mire
Şi Dumnezeu sfântul!

SCENA II

Cei dinainte, IORGU

(Iorgu intră prin dreapta în costum de vrăjitor, ţăranii speriaţi fug în crâşmă, strigând: „Iaca dracu’, mă! iaca dracu’!”)

IORGU (către ţărani): Nu fugiţi, oameni buni, că doar nu-s

Scaraoţchi!... Când vrea dracul să muncească oamenii, el se face judecător sau ispravnic... Au fugit!... s-au dus!... Aşa fug toţi cei ce mântâlnesc. Iată-mă-s, în sfârşit, şi şarlatan... De patru luni de zile alerg acum din sat în sat şi dau reprezentaţii acrobatice... Eu, Iorgu Damian!...

Şi ce dracul era să fac? Când m-a găsit moşul meu în blestematul cel de ceasornic şi când m-a dat pe mâna comisarilor, era să-nebunesc; însă m-am smuncit voiniceşte din ghearele ce mă prinseseră de gât; mi-am luat călcâiele de-a umere şi m-am dus, m-am dus, m-am dus, pân’ ce m-am

văzut departe de capitalie, şi de Iţic, şi de agie, şi mai ales de stahia cea de Gahiţă. Atunci am intrat într-o crâşmă ca să mă odihnesc!... Când, în crâşmă, ce să văd?... pe Herr von Kleine Schwabe!... un neamţ ce cunoscusem la Sadagura şi care se ducea la Iaşi ca să deie reprezentaţii gimnastice...

Deodată-mi trăsneşte prin cap o idee de cele cornorate... Mă apropii de neamţul meu şi-i zic: „Măi, şonţule!... deschide-ţi urechile-n patru la glasul adevărului... Tu te duci la Iaşi ca să arăţi locuitorilor lui că ştii să te dai de-a tumba şi că poţi ridica multe oci de bere şi de fier?...

Sărmane cartoflarule! Nu ştii că acolo sunt acrobaţi care pot să-ţi fie profesori în meşteşugul paiaţilor!... Tu poţi, de pildă, ridica 50 sau 80 de ocă de fier; iar acolo sunt voinici care umflă stări întregi! Tu ştii să te dai peste cap; iar acolo sunt paiaţi care ştiu a se da, nu numai ei înşişi de-a tumba, dar a da şi pe alţii peste cap!... Nu-ţi cerca norocul în Iaşi, nefericitule şonţ! că-i muri de foame... Vin mai bine cu mine şi haideţi amândoi să facem o asociaţie pentru ca să speculăm în nevinovăţia provincialilor...

Tu te-i face că-mi eşti rob, şi eu te-oi arăta peste tot locul, ca pe-un sălbatic din America... Îi vedea cât de bine-i fi primit sub numele de sălbatic, într-o epohă ca aceasta mai ales, unde oamenii civilizaţi sunt socotiţi de nebuni!” Neamţul meu se uita la mine ca o broască la soare şi, în sfârşit, a primit... De-atunci, slavă Domnului, ne curge bine laptele-n păsat!... Nu-i sat unde să nu câştigăm câte 50 de ouă şi câte 10

pui de găină... Să trăiască şarlatanismul!... El şi aurul sunt domnitorii veacului! Cine ştie dacă prin ajutorul lui nu voi ajunge un om însemnat?...

Poate să mă fac vreun prinţ... de Sadagura... (Văzând pe Kleine

Schwabe.) Iaca şi baron von Kleine Schwabe!... Bre... posomorât îi!

SCENA III

I O R G U, S C H W A B E (intră prin dreapta foarte posomorât)

I O R G U: Ce ai, măi neamţule, de ţi-ai zbârcit sprâncenele?

SCHWA B E: Am superar la inimă. (Oftează.)

IORGU: Nu cumva te-a înecat vreo cartoflă?... Trage o stacană de bere, că ţi-a trece.

SCHWA B E: O! niks Erdäpfel!... Mi-am adus aminte de un madam ce am iubit la Cernoviez!

IORGU: Ce era? spălătoriţă sau bucătăriţă?

SCHWA B E: Terteifel! spălătoriţ!... Nein... un madam de la Moldau.

IORGU: Ce spui, şonţule?... De la noi?... Cum o chema?

SCHWA B E: Gahizen!

IORGU: Gahiţa Rosmarinovici poate?

SCHWA B E: Mein Got!... o cunoşti?

IORGU (în parte): Ha, ha, ha... Aista-i graful cel vestit despre care-mi rodea urechile cucoana Gahiţa? ha, ha, ha...

SCHWA B E: Ce rizi, domnule? Ich bin Baron...

IORGU: Nu te bosumfla, şonţule... Ian spune-mi: Gahiţa te iubea?

SCHWA B E: O, ia!... şi eu pe dâns o iubeam mai mult de chit cel mai bun Bier în Oesterreich.

IORGU (în parte): Îmi vine-o idee... (Tare.) Măi neamţule, ce-ai zice dacă te-aş însura cu Gahiţa?

SCHWA B E: Vai mir! te-aş învăţa ciubotăria.

IORGU: Ţine-o pentru tine… Şi du-te-acum de te găteşte ca să începem reprezentaţia!… Mai pe urmă îţi făgăduiesc să te pun la cale.

SCHWA B E: O! Ich danken! (Iese prin dreapta.)

SCENA IV

IORGU: Auzit-ai gust din partea Gahiţei? Să se drăgostească… cu cine? cu şvabul meu!… Mă miram eu de ce-i era aşa de dragă ţara nemţască?… Ar avea haz să-i însor… Dar… cu chipul acesta scap pentru totdeauna de Gahiţa, cu toate c-am numit-o înger tutelaire… Să te ferească Dumnezeu de îngeri, când se îndrăcesc de-ţi stau năpaste!…

SCENA V

I O R G U, Ţ A R A N I I (ieşind din crâşmă)

IORGU: Veniţi, oameni buni… nu vă temeţi… veniţi mai aproape, că doar nu-s privighetor… şi eu sunt om pământean ca şi voi!… Auzitaţi de vestitul Cocus Mocus imperator ce-a sosit acum din America, aducând cu dânsul un om sălbatic?

Ţ A R A N I I: Ba nu, jupâne.

I O R G U: Eu sunt acel vestit vrăjitor!… şi ştiu să prorocesc tot ce are să se întâmple peste două sute de ani.

Ţ A R A N I I: Ian auzi pozná şi minune!

I O R G U: Dacă vreţi, vă pot spune la fiecare ce-o să păţească până mâini… dar fiindcă nu vreţi, apoi v-oi arăta omul cel sălbatic care mănâncă foc şi bea smoală clocotită… Hai, duceţi-vă de daţi de ştire stăpânilor voştri şi tuturor boierilor vecini, ca să alerge degrabă aici, să vadă minunea minunilor! (În parte.) Minciuna minciunilor.

(Câţiva ţărani ies.)

IORGU: Nu uitaţi însă a le spune ca să aducă svanţini fără bortă şi galbeni netăiaţi, pentru ca să cerce ei înşişi cu ce plăcere sălbaticul mănâncă bani… Eu mă duc să mă gătesc; dar vă înştiinţez să nu căscaţi gura prea tare de mirare, pentru că sălbaticul are patimă pe guri căscate.

(Iese prin stânga.)

SCENA VI

C Ţ I VA Ţ A R A N I şi ŢĂRANCE

U N Ţ A R A N: Aţi auzit, măi?… zice că bea smoală!

ALT Ţ A R A N: Mări, las, măi Ioane, nu mai crede… Minciuna

nemţască, ca şi cea boierească, trece-n ţara ungurească… ştii

vorba ceea…

C E L D I N T I: Ba zău, mai ştii ce?… Nemţii iştia sunt cu dracu'…

C E L D-A L D O I L E A: Poate de-aceea îi şi ia dracu' pân' în sfârşit…

SCENA VII

Ţ A R A N I I T O Ţ I, G N G U, D A M I A N, P R I E te N I

(Intră toţi prin stânga.)

DAMIAN: Ce ziceţi, măi proştilor, de Cocus Mocus şi de sălbatic?…

unde-i? să-l văd şi eu cum mănâncă foc şi bea smoală clocotită?… auzi poznă, măi Gângule?

GÂNGU: Cine? Elenuţa?… sărmana!… toată ziua plânge de când a aflat că şi-a pierdut pe Iorgu, logodnicul ei.

DA M I A N: Nu-mi mai pomeni de el, că mă supăr.

GÂNGU: Ei, da şi tu te-ai arătat prea aspru… ce dracu'!… Iorgu-i tânăr şi trebuie să-i iertăm dacă-i zburdă inima… Adă-ţi aminte ce făceam noi când eram de vârsta lui… când beam vutca în fesuri şi-n papucii cucoanelor…

DA M I A N: Foarte bine; dar pentru ce să mă-nşele?… de ce să-şi lepede numele tătâni-său?… de ce să facă datorii ca un boier mare?…

Auzi!… monsiu Rosmarinovici şi nu Damian!… asta, frate, nu i-oi ierta-o niciodată… Cine se ruşinează de numele tătâni-său nu merită să fie nici om!… De-aceea l-am lăsat şi eu pe mâinile comisarilor… doar i s-a mai linişti sângele şezând câtăva vreme la răcoare.

GÂNGU: Aud?… să se-mpuşte?… mai ştii ce?… Ea!… se poate…

Tinerilor de astăzi nu le prea sufli-n borş…

DAMIAN: Ce vorbeşti, surdule, de împuşcat?… El!… Iorgu!… Ba să ferească Dumnezeu! auzi?… Gugulea moşului!… să-l ferească

Dumnezeu!

(Se preumblă tulburat.)

Iorgu de la Sadagura sau Nepotu-i salba dracului 247

U N Ţ A R A N: Cucoane Enachi, s-aude-o poştă.

DAMIAN: Cine să fie?

KIULAFOGLU (în culise): Ma staso, Zoiţa, psihi mu, se vino şi eu, te fuzi aşa iute? ca o capriţa?

DAMIAN: Îi comisul Agamemnon…

SCENA VIII

Cei dinainte, Z O I Ţ A, K I U la F O G L U (urmărit de un slujitor

ce-i ţine ciubucul.)

K I U la F O G L U: E! natos şi veru Enaki! Ma cum de te întâlnesco aiţe?

DAMIAN: Da dumneata, arhon comise, de unde şi până unde?... Iată şi cucoana Zoiţa!... Sărut mâinile, cucoană Zoiţă.

K I U la F O G L U: Ego sinto ispravnicos telos panton!... cu mila lui Dumnezeu m-am făcuto ispravnicos la ţinutul aţesta; ke acum vin de la Iaşi ca să mi sui pe scauno ispravniţiei!... Am munat tatareste...

Adecă chind zic tatareste, eţi vine vorba, dioti caii de poţta nu merge niţi ca vântul, niţi ca ghindul, ma ca... nu ştiu te... Deziaba suruzii...

dos tu ke dos tu cu harapnico! dimialor din pas nu iese... din priţina ke nu ştiu care filozofos a ziso: inţet merzi, mai departe azunzi!... Se vede che aţel filozofos nu se făcuse niţi o dată ispravnicos... ha, ha, ha!...

Ma să nu spuneţi, ma rogo, che am riso de poţte, pentru chema cam temo de chihai...

DAMIAN: N-ai frică, arhon comise... La noi, ce intră pe-o ureche iese pe alta.

KIULAFOGLU: Nu de alta, file, ma fiind che sinto ispravnicos...

Inţalezi?... Chind nu eram în sluzba, avem toată voie se răcnesco... şi răcneam chit septe, dioti eram patriotis. Patrida frate!... alt cuvânt numi iesa din gura... omos tora... inţalezi!

DAMIAN: Da cum nu?... lupul când vrea să se apropie de turmă latră ca câinii pân' ce prinde oaia.

Vasile Alecsandri

DAMIAN: Norocire pentru dânsul că n-aude toate dobitociile ce

KIULAFOGLU: Las-o se aştepte.

DAMIAN: Ce zici, cucoană Zoiţă?... Gahiţa-i cu dumneavoastră?

K I U la F O G L U: Neski, fraţico... I cocona Gahiţa ne-a rugat-o.

K I U la F O G L U: Sss!... sas parakalo, frate... nu vezi che sinto ispravnicos?... ma se lasemo asta... Spune-mi unde ma găsesc o, şi cum se faţa de te întâlnesco aiţi linga poţta, în mizloco drumului?

DAMIAN: Aici suntem la moşia lui Gângu, unde am venit de vreo două zile ca să serbăm ziua Marghioliţei.

KIULAFOGLU: Pios?... Ghingos?

DAMIAN: Nu-l cunoşti?... Iată-l.

K I U la F O G L U (cu un aer de protecţie): A! Arhon Ghingos, mi

pare bine, mi pare bine…

GÂNGU: Câte fălci?… numai patru sute.

K I U la F O G L U (lui Damian, încet): Se vede che are podagra la urechi arhon Ghingos? (Râde.)

zic unii şi alţii.

Z O I Ţ A: Frate, dumneata stai la vorbă şi biata cucoana Gahiţă ne-aşteaptă-n trăsură.

chind ne-am pornito de la Iaşi, ca s-o luam cu noi, ke s-o aduţem înapoi la casa dimisale. Ma te nebuna kira!… A!… me sinhorese…

uitasem che-ţi este nepoţica… ha, ha, ha…

DA M I A N: Lasă şaga, arhon comise, că mă supar.

KIULAFOGLU: Te berbanto! Să ne insale, şi pe Zoiţa, şi pe mine, şi pe dumneata, şi pe toţi!… Ti puskis! Ma pes mu, te ai mai făcuto cu el?…

I-ai scos-o de la adzie?…

DAMIAN: Ba nici n-am gândit.

(Se aude în culisa din dreapta trâmbiţe şi o dobă.)

KIULAFOGLU: Te este asta? nu vine oare vreo urdie de turţi?

DAMIAN: Nu te teme… Se vede că tot îţi aduci aminte de la Sculeni?

K I U la F O G L U: Katergari!… ha, ha, ha.

SCENA IX

Cei dinainte, IORGU şi SCHWABE (intră prin dreapta întovărăşiţi de doi oameni îmbrăcaţi ca şarlatani, din care unul sună din trâmbiţă şi celălalt dintr-o dobă. Schwabe este în costum de acrobat.)

I O R G U (în parte): Valeu!… moşu-meu aici!… am păţit-o…

K I U la F O G L U: Te kabazliki asta, arhon Enaki?

DAMIAN: Aşteaptă că-i vedea. (Lui Iorgu.) Domnule, am auzit că vrei să ne-arăţi nişte lucruri de pe ceea lume.

IORGU (în parte): Nu mă cunoaşte… curaj! (Tare.) Oameni buni!

(În parte.) Ce dracu'! parcă şi-au dat cuvânt cu toţii… Iată şi Gângu, şi

Kiulafoglu, şi Zoiţa… numai Gahiţa lipseşte, din norocire. (Tare.) Creştini blagosloviţi!…

DAMIAN (în parte): Curios glas!

IORGU (suindu-se pe o laiţă): Oameni buni! boieri, ţărani, ţigani, jidani!… Gătiţi-vă urechile şi ochii, că o s-auziţi şi să vedeţi lucruri care

n-a văzut neam de neamul vostru!... Eu sunt vestitul Cocus Mocus imperator, care-am înconjurat pământul ş-am trecut peste nouă mări şi peste nouă ţări.

DAMIAN: Chiar ca Făt-Frumos din poveste.

I O R G U: Tocmai!... Eu ştiu toate descântecele de dragoste şi de deochet şi pot proroci viitorul!... Am descântat în Iaşi şi în Bucureşti câteva cucoane de sluţenie şi le-a trecut... Am descântat de dragoste unei babe de 60 de ani şi peste 5 minute a văzut venind pe iubitul ei călare pe prăjină... prăjina însă era de aur!... Am descântat câţiva patrioţi de tâlhărăşug... (în parte) şi tot tâlhari au rămas!...

K I U la F O G L U: Bre, bre, bre! te mora stricata!

DAMIAN: Auzi, măi Gângule?

GÂNGU: Ce să fie, franţuz?... ba-i neamţ.

IORGU: Am descântat...

DAMIAN: N-auzi, domnule, nu ştii să descânţi şi de lehăit?

IORGU: Am descântat şi de lehăit pe oarecine care poartă minciuni

Vasile Alecsandri 250

prin casele oamenilor, răstălmăcind toate lucrurile în rău, şi i-au crescut

70 de puşkineţe pe limbă. Dar toate aceste nu-s nimică, oameni buni!...

ştiinţa mea cea mare stă în prorocii.

DAMIAN: Lasă, domnule, prorociile mai pe urmă... Arată-ne acu ce-ai să ne-arăţi... Nu ne trece vremea cu vorbe.

IORGU: Foarte bine. (Arătând pe Schwabe.) Vă arăt acum un om sălbatic din codrii Americii, care-a venit înot prin Ocean pân'în Europa...

El îi feciorul împăratului Ghildiririm Kleaf-kleaf! ş-a fugit din palatul tătâni-său, pentru ca să vie să facă voiajuri prin Moldova... fiindcă auzise că-i o ţară foarte poznaşă... adică o ţară unde se fac multe pozne... Acest tânăr şi interesant străin are o mare procopsală, căci a fost crescut în Academia Azbucovniană, unde printre multe altele a învăţat a se da de-a tumba, a se acăţa pe frânghii şi a ridica mii de ocă de fier în mâini...

DAMIAN: Frumoasă poveste, dar mare minciună!

IORGU: El se hrăneşte numai cu jăratic şi bea numai smoală clocotită!... În ţara lui doctorii au hotărât că acest soi de hrană

prelungeşte viaţa şi că împuterniceşte vinele întocmai ca apa rece. Iată, spre pildă, tânărul Ghildiririm Kleaf-kleaf!... el a dobândit o putere atât de mare... încât acum poate să ieie turnul Trisfetitelor în spinare şi să fugă cu el pân' la Hârlău...

DAMIAN: Îşi bate joc de noi şonţul! (Tare.) Ian aşteaptă, domnule...

De vreme ce zici că sălbaticul mănâncă foc... să-l vedem şi noi... (Către un ţăran.) Du-te, măi, în crâşmă de adă un tăciune aprins.

IORGU (în parte): A păţit-o neamţul!... (Tare.) Îi de prisos să mai aducă foc, pentru că sălbaticul îi sătul... Ţi-i foame, americanule?

SCHWA B E: Ia.

IORGU: Auziţi că nu?... Nu-i e foame. Ţi-i sete?

SCHWA B E: O, ia.

IORGU: Nici sete.

DAMIAN: Ian să-ţi spun, măi neamţule... după câte înţeleg, tu vrei să ne-nşeli... Ori începe comedia şi lasă vorba, ori îţi trag o bătaie de cele sfinte.

IORGU (în parte): Ar avea haz să iau un kaftan... (Tare.) De vreme ce-i treaba pe ciomag... apoi încep îndată. (Către trâmbiţaş şi toboşer.)

Cântaţi uvertura.

(Trâmbiţaşul şi doboşerul sună din instrumentele lor.)

DAMIAN: Destul, că ne-aţi asurzit.

I O R G U: Se vede că nu vă plac concerturile?... Fie!... Tăceţi, măi!

Acum înalta nobleţe şi onorabilul public sunt poftiţi a şedea, căci comedia are să înceapă... Vestite Ghildiririm Kleaf-kleaf!... ein, zwei, drei... marş...

(Schwabe face „braţele de fier".)

IORGU: Vă rog, domnilor, să însemnaţi puterea vinelor prin care sălbaticul se pune în poziţie orizontală... Această exerciţie se numeşte

„Braţele de fier" sau spânzurătoarea... Cine din dumneavoastră doreşte a se spânzura... este rugat a se grăbi, pentru că o să trecem la „rotirea de moarte".

DAMIAN: Ce zici, măi Gângule?... ai gust să te spânzuri?

GÂNGU: Ian nu vorbi de-aceste, măi Enachi... Fă-ţi cruce mai bine.

(Schwabe face „rotirea de moarte”.)

IORGU: Iată „rotirea de moarte”!... Această exerciţie primejdioasă a atras laudele tuturor capitaliilor din lume, (în parte) pe unde n-am trecut!... Bravo, bravo, americanule!... Domnilor, vă poftesc să bateţi în palme. (Toţi bat în palme.)

(Schwabe face „piciorul de fier”.)

I O R G U: Exerciţia aceasta este numită „piciorul de fier”... Toată puterea stă în vârful călcâiului... Vestitul Ghildiririm Kleaf-kleaf va ridica deosebite greutăţi, precum şi un bou de câţiva viţei... Nu cumva aveţi, domnilor, o asemene vită la îndemână?

KIULAFOGLU: Ha, ha, ha... isos che socoţi, anoite, che purtamu zirezi de boi ist to buzunari?

Vasile Alecsandri 252

IORGU: În locul boului, dacă vrei, te poate ridica pe dumneata.

K I U la F O G L U: Du-te ist to diavolo, puski!

(La finele acestui exerciţiu se aude vocea Gahiţei.)

G A H I Ţ A (în culise): Monsiu Agamemnon, monsiu Kiulafoglu.

IORGU: Ce-am auzit? Glasul Gahiţei!

DAMIAN: Îra! Biata cucoana Gahiţa!... aţi uitat-o-n trăsură...

Haideţi s-o aducem aici.

(Toţi se duc în fund, înaintea Gahiţei.)

IORGU (încet, lui Schwabe): Ai auzit ceva, neamţule?

SCHWABE: Ia!... am auzit un glas care m-a petruns in das Herz.

IORGU: Norocul s-apropie de tine, măi şonţule... fugi de te-ascunde.

SCHWA B E: Ich verstehe nicht.

IORGU: Gahiţa von Rosmarinovici vine aici.

CHWA B E: Mein Gott!

IORGU: Fugi degrabă să nu te vadă, că de te-a cunoaşte suntem prăpădiţi.

SCHWABE (alergând în crâşmă): Sapperment! noch einmal!... fort...

SCENA X

Cei denainte, G A H I Ţ A (venind din fund)

GAHIŢA: Frumoasă politică... Monsiu Agamemnon... Bravo... vă duceţi şi mă lăsaţi în mijlocul drumului, de vă aştept un ceas.

K I U la F O G L U: Nu-i vina nostra, kera mu... Ma a lui arhon

Enaki, care ne-a ţinut-o cu de-a sila.

G A H I Ţ A (văzând pe pitarul Enachi, coboară ochii): Cuconu Enachi!...

DAMIAN: Nu-ţi coborî ochii, dragă cucoană... cele ce-au fost s-au trecut.

Iorgu de la Sadagura sau Nepotu-i salba dracului aduc pe Iorgu aici pân'într-un sfert de ceas?

K I U la F O G L U: Omos bine che ai venit şi dumneata, cocona Gahiţa, că se vezi omul aţel selbatico, care faţa o mulţime de kabailikia.

G A H I Ţ A: Ce om sălbatic?

K I U la F O G L U: Ma puine, bre?

DAMIAN: Ba că zău, unde-i?... ce s-a făcut?

I O R G U: Nu vă îngrijiţi de el c-a veni acuşi... S-a dus să-şi răcorească gâtul c-o stacană de smoală.

K I U la F O G L U: Lipon, te mai sidem aiţe?... as pame şi noi, să ne recorimo...

I O R G U: Mai staţi că încă n-am sfârşit comedia... Acum au să înceapă prorociile... Cine vrea din dumneavoastră să-i spun trecutul şi viitoriul?... Eu, vestitul Cocus Mocus imperator, am prorocit de mult că are să vie o vreme unde oamenii au să meargă pe brânci şi, slavă

Domnului!... azi vedem mulţi culbeci cu feţe de om. Am prorocit iar că vânzătorii au să fie schimbaţi în măgari, şi moldovenii în... jidani!...

Am prorocit unui însurăţel că femeia lui...

KIULAFOGLU (mânios): Cum indreznesti, katergari, să vorbeşti de surăţei me katigoria?... Nu ştii che şi eu sinto suraţelos?

IORGU: Ba eşti sur cumsecade, nu surăţel.

K I U la F O G L U: Ghidi, puski... Moi sluzitori, umfla la dinsu.

DAMIAN: Ian lasă-l, arhon comise, să sfârşească... (Lui Iorgu.)

Ziceai, domnişorule, că ştii să spui toate lucrurile trecute şi viitoare?...

Spune-mi dar mie, unde se găseşte acum Iorgu, nepotul meu?

I O R G U: El se află aici în sat.

D A M I A N: Minciuni spui, şonţule, că-i la Iaşi, închis la agie...

Auzi cum le croieşte!

IORGU: Ei, pui rămăşag că eu, vestitul Cocus Mocus imperator, îţi

DAMIAN: De la Iaşi în 15 minute?... cale de 5 poşti?

K I U la F O G L U: Cu caii de poţta de-acum, te nu se poate!

IORGU: Însă, dacă m-oi ţinea de cuvânt, dumneata să-l ierţi pe Iorgu şi să-i plăteşti toate datoriile…

DAMIAN: Iar de nu?

Vasile Alecsandri 254

IORGU: Să mă faci chisăliţă de bătaie.

G A H I Ţ A: Mă mir, mon cher arhon pitar, cum de stai ca un prost de-l asculţi?… Nu vezi că domnişorul vrea să ne ieie în râs cu minunile d-sale?… Domnului socoate poate că niciunul din noi n-a făcut voiajuri.

IORGU: Ştiu, dimpotrivă, cucoană Gahiţă, că dumneata ai fost la Cernăuţi.

GAHIŢA: Cine ţi-a spus-o?

I O R G U (apropiindu-se de Gahiţa, încet): Baronul von Kleine Schwabe.

G A H I Ţ A: Oh ciel! îl cunoşti?

IORGU: Pe cine nu cunosc eu?

GAHIŢA: Oare… nu l-ai putea şi pe dânsul aduce de la Cernăuţi… tot în 15 minute?

IORGU: Şi mai degrabă, dacă vrei.

G A H I Ţ A: Cum nu? mai vârtos, te poftesc.

DAMIAN (căutând la ornic): Domnule, au trecut zice minute!…

Îţi mai rămân încă cinci… dacă-n vremea asta n-a veni Iorgu… te stropşesc.

IORGU: Bunătatea dumitale… Staţi puţin să-mi fac descântecul. (Face semne cabalistice cu băţul.) Cocus Mocus imperator, ein, zwei, drei…

(În parte.) Să vii, Iorgule, să mă scapi de bătaie, că de nu-i veni, îi rău de pielea mea.

DAMIAN: Sfertul a trecut… Unde-i Iorgu, şonţule?

IORGU: Acuşi trebuie să vie.

DA M I A N: Pe dânsul, băieţi… învăţaţi-l să-şi mai bată joc de creştini.

(Toţi se reped spre Iorgu.)

IORGU: Ho, ţară! să-mi sfârşesc descântecul… Marş, pantalon, ein Cocus, zwei Mocus, drei imperator… (În parte.) Marş şi tu, Iorgule, că atât îi scăparea ta. (Tare.) Marş, pantalon… (Fuge iute printre oameni, de intră în crâşmă şi închide uşa după el.)

DAMIAN: Nu-l scăpaţi, flăcăi; stricaţi uşa şi mi-l aduceţi aici, ca

să-i dau un pantalon pe spinare.

255 Iorgu de la Sadagura sau Nepotu-i salba dracului

(Câţiva ţărani se încearcă să deschidă uşa.)

KIULAFOGLU (furios): Ai văzut-o maiskaraliki! să ne rida un şonţi pe toţi, şi mai ales pe mine care sinto coscoze ispravnicos!…

prindeţi-l, moi.

G A H I Ţ A (furioasă): Infame charlatan! să mă facă să cred că-mi aduce pe Kleine Schwabe!…

DAMIAN (la ţărani): Da' ce dracul!… nu puteţi da jos o biată uşă?… Ian să-mi pun eu umerele… Măi Gângule, vin de ne-ajută şi tu.

GÂNGU: Ce să faci?… să dai foc casei?… Da cum, Doamne iartă-mă, să-mi arzi crâşma.

(Uşa se deschide şi deodată se înfăţişează Iorgu şi Kleine Schwabe, schimbaţi în haine civile. Iorgu merge de pică în genunchi la moşul său, şi Schiwabe dinaintea Gahiţei.)

T O Ţ I: Ce minune-i asta?

DAMIAN: Iorgu, aici?

G A H I Ţ A: Kleine Schwabe! oh ciel!

I O R G U: Ai făgăduit să mă ierţi, moşule!…

SCHWA B E: Ah! liebe Gahizen!

DAMIAN: Bre, bre, bre!

K I U la F O G L U: Bre, bre, bre! te boţcarie!

DA M I A N (ridicând pe Iorgu): Parcă nu-i lucru curat… Da spune-mi, măi băiete, cum ai scăpat de la agie?… cum şi când ai venit?

GÂNGU: Măi Enachi, crede şi nu cerceta… Nu vezi că jupânu'

Mocus era dracu' pe uscat?…

(Toţi îşi fac cruce, zicând: „Piei, drace!")

KIULAFOGLU: Fevghe satana… Ma te s-a făcuto kir Mocus?

U N Ţ A R A N (aducând costumul vrăjitorului din crâşmă): Iaca, cucoane… numai pielea i-a rămas.

Z O I Ţ A (în parte): Pare-mi-se că nici vrăjitorul nu-i departe.

KIULAFOGLU: Na scaso an den itan Skaraotki!… Zoiţa, Zoiţa…

vin lângă mine, să nu te umfla o diavolos cornoratos.

Vasile Alecsandri

GÂNGU: Acasă… caută-n cărţi.

IORGU: Prietenilor!… vă poftesc peste trei zile la nunta mea cu

IORGU (în parte): Ba că chiar!… scapă de unul şi dă peste altul…

(Tare.) Nu vă mai speriaţi degeaba… Mai bine haideţi cu toţii să

serbăm ziua astă fericită în care un copil nebun a câştigat iar iertăciunea şi dragostea moşului său… (Către Gângu.) Unde mi-i logodnica, cucoane

Gângule?

duduca Marghioliţa, fiica sulgerului Gângu.

GÂNGU: Ura!… strigaţi ura, măi!

Ţ A R A N I I: Ura!

G A H I Ţ A: Totodată, domnilor, vă poftesc şi eu la nunta mea cu domnului baronul von Kleine Schwabe.

GÂNGU: Îra!

Ţ A R A N I I: Îra!

DAMIAN: Dec!… da aista de unde-a ieşit?

IORGU (încet, moşului său): Ţi-oi spune mai pe urmă…

SCHWA B E: Liebe Gahizen! du bist meine Lieben!

GAHIŢA: Pour toujours?

SCHWA B E: Tuşur!

IORGU (încet, Gahiţei): Vrea să zică, noi suntem chit de-acum?

GAHIŢA (furioasă): Monstre!

GÂNGU: Măi Enachi!… ştii ce?… De vreme ce Iorgu tău s-a îndreptat pe calea adevărului, hai să tragem o horă cu toţii.

DAMIAN: Mări, bine zici, surdule… Unde-s scripcarii?… Iată-i…

Ian ascultaţi, dancilor… să-mi cântaţi o horă de cele bătrâneşti, cum le plăcea părinţilor noştri.

(Scripcarii cântă hora. Damian, Gângu, Zoiţa, prietenii şi ţăranii se prind la joc.)

DA M I A N: Măi Iorgule!… da' tu nu vii să joci? Tot nu-ţi plac obiceiurile noastre?

IORGU: Ba acum îmi sunt dragi… Acum ştiu să preţuiesc bunătăţile care ne-au rămas de la strămoşi şi să deie Domnul să le păstrăm

totdeauna, pentru ca să rămânem tot români şi să ne fie dragă ţara noastră!… (Se prinde în horă.)

T O Ţ I: Ura!… să trăiască Moldova!

(Toţi joacă hora, afară de Kiulafoglu care trage ciubuc deoparte;

Gahiţa şi Kleine Schwabe joacă valţul împrejurul horei.)

C O R T I N A

Sunt român şi tot român

Eu în veci voi să rămân!
Ţara noastră să trăiască
Şi-n veci steaua să-i lucească!
(C o r t în ac a de.)